

HELSINGIN KAUPUNKI
TARKASTUSVIRASTO

Kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, Petri
Jäske ja Kari Roine

ARVIOINTIMUISTIO

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua
arviointikertomuksen vuodelta 2015

(Julkl 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

23.2.2016

1(40)

INNOVAATORAHASTO

2015

Sisällysluettelo

1 ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT	3
1.1 Arvioinnin tavoite ja laajuus.....	3
1.2 Arvioinnin kohde ja taustatiedot	3
1.3 Arviointikysymykset ja -kriteerit	3
1.4 Arvioinnin aineistot ja menetelmät	4
2 HAVAINNOT	4
2.1 Innovaatorahaston ja Forum Virium Helsingin toiminta	4
2.1.1 Innovaatorahaston rahoituspäätökset vuosina 2014 ja 2015.....	4
2.1.2 Forum Virium Helsingin toiminta.....	11
2.1.3 Muutokset innovaatorahaston toiminnassa.....	13
2.2 Innovaatorahaston tavoitteiden toteutuminen yhdeksässä eri hankkeessa	15
2.2.1 AILI/Kulttuurisen vanhustyön hankkeiden edistäminen	15
2.2.2 Antikoagulaatiohoidon omahoidon ja sähköisen hoitopalautejärjestelmän kehittäminen terveysasemilla.....	17
2.2.3 Digitaaliset pelit osana tulevaisuuden elinkeinoperustaa Helsingissä ja Suomessa.....	19
2.2.4 InnoKusti-hanke.....	21
2.2.5 Mekans – Kansalaisten kampus.....	23
2.2.6 Ruista ranteeseen – Ote omasta elämästä	25
2.2.7 Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan (Satka)	26
2.2.8 Terve asunnoton hanke 2009–2012.....	28
2.2.9 Terveellinen kaupunginosa -ohjelma	30
2.2.10 Yhteenveto arvioituista hankkeista	32
3 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
4 TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT	35
LÄHTEET	35
LIITTEET	37

1 ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1 Arvioinnin tavoite ja laajuus

Tavoitteena on selvittää, ovatko rahoitetut hankkeet olleet tuloksellisia ja ovatko ne toteuttaneet rahaston sääntöjen mukaisia tavoitteita. Koska Forum Virium Helsinki Oy on mukana hankkeiden hallinnoijana, myös sen toimintaa arvioitiin samalla. Innovaatorahaston rahoittamia hankkeita arvioidaan otamalla niiden suuren määrän vuoksi.

1.2 Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Kaupunginvaltuuston hyväksymässä strategiaohjelmassa vuosille 2013–2016 on todettu visiona, että Helsinki on maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskus, jonka menestys koituu asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi.

Innovaatorahaston sääntöjen mukaan ”rahaston varoja käytetään rahaston tarkoituksen mukaisten joko kaupungin toimesta tai yhteistyössä muiden osapuolien kanssa toteutettavien tulevaisuuden elinkeinoperustaa ja osaamisperustaa luovien investointihankkeiden ja projektien rahoitukseen”. Maininta osaamisperustasta lisättiin vuoden 2014 marraskuussa, kun kaupunginvaltuusto muutti rahaston sääntöjä.

Innovaatorahasto perustettiin 19.6.2002 kaupunginvaltuuston päätöksellä (166 §) ja sille siirrettiin alkupääomaksi vuoden 2001 tilinpäätöksessä noin 16,8 miljoonaa euroa. Lisäksi rahastoon siirrettiin vuosina 2010–2013 tilinpäätösten yhteydessä yhteensä 35 miljoonaa euroa. Rahasto on käyttänyt varoja toimintansa aikana lähes 38 miljoonaa euroa. Kaupungin taloudellinen panostus rahaston kautta innovaatioihin on siten ollut merkittävää. Rahaston hankkeiden tärkeänä hallinnoijana on toiminut kaupungin täysin omistama tytäryhteisö Forum Virium Helsinki Oy. Sen tarkoituksena ei ole yhtiöjärjestyksen mukaan voiton tuottaminen eikä osingon jakaminen.

Koska innovaatorahasto on rahoittanut toimintansa aikana noin sataa erilaista hanketta ja ohjelmaa, tarkempaan arviointiin valittiin satunnaisesti yksi laajempi ohjelmakokonaisuus sekä kahdeksan erilaista hanketta. Ne olivat erikoisia vanhempia sekä uudempia hankkeita, joissa päätoteuttajana on yleensä ollut kaupunki. Suurin osa hankkeista valittiin kaupunginhallituksessa 12.5.2014 tiedoksi merkityistä hankkeiden loppuraporteista. Koska terveys- ja hyvinvointiala on kaupungin yksi strateginen painopiste, arvioidut hankkeet painoutuivat suurelta osin sosiaali- ja terveyssektorille.

1.3 Arviointikysymykset ja -kriteerit

Arvioinnin pääkysymys on, onko innovaatorahaston toiminta ollut tuloksellista, ja toteuttanut rahaston tavoitetta? Vastaus pääkysymykseen muodostuu osakysymysten vastausten perusteella.

Arvioinnin osakysymykset ovat:

- Onko rahaston panostuksilla saatu aikaan positiivisia tuloksia kuten uusia palveluja, yrityksiä, työpaikkoja tai muuta tulevaisuuden elinkeinoperustaa vahvistavaa?
- Onko rahoitettu hankkeita, jotka toteuttavat rahaston tavoitetta ja ovat muuttuneet käytännön toiminnaksi?
- Onko innovaatorahastosta rahoitettujen hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta arvioitu suhteutettuna myönnetyn tuen määrään (kaupunginhallituksen toive tarkastuslautakunnalle 15.12.2014 § 1325)?
- Onko innovaatorahaston tarkoituksenmukaisuutta harkittu tarkastuslautakunnan vuoden 2011 suositusten mukaisesti?

1.4 Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Arviointiaineistona ovat olleet kaupunginhallituksen tekemät avustusten jakopäätökset liitteineen, joita on esimerkiksi perustelumuiSTIO avustettavista hankkeista. Arvioinnin aineistona ovat olleet hakemukset, väliraportti sekä loppuraportti otantana arvioiduista hankkeista.

Arviointiaineistona on käytetty myös tarkastuslautakunnan 1. jaoston arviointikäynnillä Forum Virium Helsinkiin saatua materiaalia sekä kaupunginkansliassa tehtyä asiantuntijoiden haastattelua.

2 HAVAINNOT

2.1 Innovaatorahaston ja Forum Virium Helsinki Oy:n toiminta

2.1.1 Innovaatorahaston rahoituspäätökset vuosina 2014 ja 2015

Vuoden 2014 rahoituspäätökset

Kaupunginhallitus päätti 12.5.2014 (560 §) myöntää innovaatorahastosta jatkorahoitusta yhteensä 104 700 euroa käytettäväksi seuraavien hankkeiden vuoden 2014 rahoitukseen:

Hanke/projekti	Hallinnoija	Euroa
Pinta	Forum Virium Helsinki	52 000
Linked Events 3	Forum Virium Helsinki	52 700
Yhteensä		104 700

Kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, Petri
Jäske ja Kari Roine

Edelleen kaupunginhallitus päätti 12.5.2014 myöntää seuraaville hankkeille jatkorahoitusta vuodeksi 2014 aikaisempina vuosina sidotuista rahoitusosuuksista yhteensä 592 517 euroa:

Hanke/projekti	Hallinnoija	Euroa
Tilaa asumiselle	Kirsti Sivén & Asko Takala Arkkitehdit Oy	72 000
Käyttäjälähtöinen hybridi- kampus	Metropolia	87 600
Liikkuvan arjen design - pyö- räkeskuksesta 2.0 pyöräkaup- punkiin	Metropolia	88 000
Ryhmärakennuttajan opas	Saraco D & M Oy	8 000
Innovatiivinen kaupunki – ohjelma	Aalto yliopisto	yht. 336 917 joka tulee alla olevista Aallon kohteista:
Innovatiivinen kaupunki – ohjelman perusrahoitus	Aalto yliopisto	110 000
Spire surroundings	Aalto yliopisto	28 800
Lauttasaaren palveluverkko - tutkimus	Aalto yliopisto	52 725
Helsinki identiteettejä	Aalto yliopisto	61 012
Helsingin vesialueiden virkis- tyskäyttö	Aalto yliopisto	9 694
Habitat Components	Aalto yliopisto	74 686
YHTEENSÄ		592 517

Edelleen kaupunginhallitus päätti 12.5.2014, että seuraaville hankkeille aikai-
sempina vuosina myönnetystä rahoitusosuudesta käyttämättä jäänyt, suu-
rusluokkaa 124 105 euroa oleva osuus, saadaan käyttää vuonna 2014 ko.
hankkeiden kustannuksiin:

Hanke/projekti	Hallinnoija	Euroa
Innolukio	Ylivieskan kaupunki, yhteis- työtaho on Ressun lukio	19 000
Innovatiivinen kaupunki - ohjelma	Aalto yliopisto	105 105, joka koostuu seu- raavista hankkeista:
-Happi		16 145
-Kansalaisten työkalupakki		9 241
-eSin		20 000
-korjausrakentaminen		6 994
-Lauttasaaren palveluverkko - tutkimus		52 725
YHTEENSÄ		124 105

Samalla kaupunginhallitus päätti, että Ruokatieto Yhdistys ry:n Ruokakasvatusta ja -kulttuuria koululaisille 2014–2015 -hankkeelle ei myönnetä rahoitusta innovaatorahastosta. Ehdotetun mukainen toiminta tulisi opetusviraston osalta rahoittaa normaalina toimintana talousarviomäärärahojen puitteissa. Ruokatieto Yhdistys ry:n osalta ehdotetun mukaisen toiminnan kustannusten kattamiseen tulisi etsiä muita rahoituslähteitä.

Kaikkia ehdotettuja hankkeita koskeva perustelumuihistio oli kaupunginhallituksen päätöksen liitteenä. Hankkeiden yhteydessä tuotettu paikkatietoaineisto on tuotettava avoimena datana ja julkaistava Helsinki Region Infoshare (HRI) kautta.

Kaupungin ulkopuolisen organisaation hallinnoiman hankkeen vuosiosuus maksetaan kaksi kertaa vuodessa/hankkeen projektin puolivuotisraportin perusteella. Kaupunginhallituksen päätöksellä 12.5.2014 maksetaan vuoden 2014 ensimmäinen osuus, ja puolivuotisraporttien perusteella maksetaan syksyllä 2014 toinen osuus.

Kaikkien hankkeiden oli toimitettava puolivuotisraportit, jotka sisältävät tilanekatsauksen hankkeen toteutumisesta sekä varojen käytöstä seuraavasti: ajanjaksoa 1.1.–30.6.2014 koskeva puolivuotisraportti oli toimitettava 14.7.2014 mennessä ja ajanjaksoa 1.7.–31.12.2014 koskeva puolivuotisraportti on toimitettava 31.1.2015 mennessä. Raportit tuli toimittaa kaupungin kirjaamoon.

Käynnissä olevien innovaatorahastohankkeiden jatkorahoitushakemukset vuodelle 2015 sekä vuodelle 2014 myönnettyjen, käyttämättä jääneiden määrärahojen siirtohakemukset vuodelle 2015 oli jätettävä 31.10.2014 mennessä. Jatkorahoitushakemukseen tuli liittää hankkeen kustannusarvio sekä viimeisin puolivuotisraportti, joka sisältää selvityksen myönnettyjen varojen käytöstä ja hanketyön edistymisestä. Määrärahojen siirtohakemuksesta tuli käydä ilmi syy miksi siirtoa toivotaan ja summa, joka esitetään siirrettäväksi seuraavalle vuodelle.

Hankkeen päätyttyä toimijoiden on lähetettävä kaupungin kirjaamoon hankkeen/projektin loppuraportti sekä tilinpäätös. Raportissa on selvitettävä hankkeen aikaansaamat tulokset. Mikäli hanke ei ole toteutunut, tulee hallinnoijan palauttaa hankkeelle myönnettyt varat. Päätyneitä hankkeita koskeva raportti tuodaan kaupunginhallitukselle tiedoksi samalla, kun kaupunginhallitus käsittelee hankkeille myönnettävää rahoitusesitystä.

Päätöksen liitteinä olivat loppuraportit seitsemästä päätyneestä hankkeesta: sosiaali- ja terveystieteiden Antikoagulaatiohoidon omanhoidon ja sähköisen hoitopalautejärjestelmän kehittäminen terveysasemilla –hanke, Ruista ranteseen –hanke, Innovaatio- ja osaamiskeskus Kustaankartanon vanhustenkeskuksen yhteyteen –hanke, Terve asunnoton –hanke, Terveellinen kaupungin-

osa –hanke, Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan –hanke sekä Lasipalatsin Mediakeskus Oy:n "Mekans - meidän kansalaisakatemia" vertaisoppimisverkosto Helsingin kaupunginosissa -hanke.

Vuoden 2015 rahoituspäätökset

Kaupunginhallitus päätti 15.12.2014 (1325 §) myöntää innovaatorahastosta jatkorahoitusta 2 355 400 euroa yhdeksälle hankkeelle. Uusille hankkeille se ei myöntänyt rahoitusta, sillä jatkossa uusille hankkeille järjestetään rahoitus-haku vain kerran vuodessa.

Hanke/projekti	Hallinnoija	Euroa
Forum Virium Helsingin perusrahoitus	Forum Virium Helsinki	950 000
Kasvupolku	Kaupunginkanslia	500 000
Kaupunkiverstas	Kaupunginkirjasto	281 000
Linked Events 2	Forum Virium Helsinki	66 000
Pinta	Forum Virium Helsinki	58 400
Tilaa asumiselle	Kirsti Sivén ja Asko Takala Arkkitehdit Oy	50 000
Sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen suun terveydenhuollossa	Sosiaali- ja terveysvirasto	50 000
Well Played	Nuorisoasiainkeskus	150 000
Yrityskylä Helsinki	Opetusvirasto	250 000
Yhteensä		2 355 400

Kaupunginkanslian hallinnoiman *Kasvupolku-projektin* tavoitteena on tukea helsinkiläisten kasvuhakuisten alkuvaiheen yritysten palvelu- ja tuotekehitystä, nopeuttaa siirtymistä kansainvälisille markkinoille tai uudelle liiketoiminta-alueelle.

Kaupunginkirjaston hallinnoima *Kasvuverstas* on kaikille avoin palvelu, josta voi varata tiloja ja laitteita työskentelyyn tai toimintaan ja kokouksiin. Kaupunkiverstaan suurimmat käyttäjäryhmät ovat pienyrittäjät sekä kaupunkilaiset, jotka tarvitsevat uudenlaista kaupunkitilaa työskentelyyn ja yrittämiseen.

Edelleen kaupunginhallitus päätti 15.12.2014, että seuraaville hankkeille vuodeksi 2014 myönnetystä rahoitusosuudesta käyttämättä jäänyt 829 969 euron osuus, saadaan käyttää vuonna 2015 ko. hankkeiden kustannuksiin:

Hanke/projekti	Hallinnoija	Euroa
ITE nettiin	Sosiaali- ja terveysvirasto	200 000
Kaupunkiverstas	Kaupunginkirjasto	20 908
Liikkuvan arjen design	Metropolia AMK	30 000
Linked Events 2	Forum Virium Helsinki	10 000
Pinta	Forum Virium Helsinki	25 700

Kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, Petri
Jäske ja Kari Roine

Ryhmätoiminnasta ja ryhmä- vastaanotoista uusi palvelu- konsepti, sähköinen asiointi ryhmätoiminnan tukena	Sosiaali- ja terveysvirasto	53 000
Suun terveyden edistäminen sosiaalisessa mediassa	Sosiaali- ja terveysvirasto	29 561
Sähköinen palveluseteli	Sosiaali- ja terveysvirasto	250 000
Tilaa asumiselle	Kirsti Sivén ja Asko Takala arkkitehdit Oy	36 000
Varoja sähköisten asiointi- palvelujen kehittämiseen suun terveydenhuollossa	Sosiaali- ja terveysvirasto	64 400
Älykäs asemapiirros	Rakennusvalvontavirasto	110 400
Yhteensä		829 969

Edelleen kaupunginhallitus päätti myöntää jatkorahoitusta vuodelle 2015 yhteensä 335 116 euroa hankkeille, joiden jatkorahoitus oli sidottu rahoituspäätöksessä 19.8.2013. Hankkeet ovat olleet käynnissä vuodesta 2013 ja ne ovat raportoineet etenemisestään puolivuositain. Seuraava raportointijakso päättyy 31.12.2014, jonka jälkeen ensimmäinen osa vuoden 2015 rahoituksesta maksetaan.

Hanke/projekti	Hallinnoija	Euroa
Innovatiivinen kaupunki, kaupunki palveluna	Aalto yliopisto	47 760
Innovatiivinen kaupunki, kaupunki tilana	Aalto yliopisto	45 218
Innovatiivinen kaupunki, kaupunki järjestelmänä	Aalto yliopisto	109 738
Käyttäjälähtöinen hybridikampus	Metropolia AMK	44 400
Liikkuvan arjen design	Metropolia AMK	88 000
Yhteensä		335 116

Samalla kaupunginhallitus kehotti tarkastuslautakuntaa toteuttamaan selvityksen innovaatorahastosta rahoitettujen ja nyt rahoitettavien hankkeiden tulokellisuudesta ja vaikuttavuudesta suhteutettuna myönnetyn tuen määrään.

Vielä kaupunginhallitus päätti, että sosiaali- ja terveysviraston hankkeelle "Psykiatrian konsultaatiopoliklinikan konsultoiva maahanmuuttajaryhmä" ei myönnetä enää vuodelle 2015 rahoitusta innovaatorahastosta. Rahasto on rahoittanut hanketta jo pitkään ja tavoitteena ollut kehitystyön toimintamalli olisi nyt integroitava osaksi viraston perustoimintaa.

Kaikkia rahoituskäsittelyyn otettuja hankkeita koskeva perustelumui-
stio oli päätöksen liitteenä. Liitteessä oli esittelijän perusteluissa hankekohtaiset vel-

Kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, Petri
Jäske ja Kari Roine

voitteet tai ehdot, joilla rahoitus myönnettiin. Yhteensä kaupunginhallituksen kokouksessaan 15.12.2014 myöntämä rahoitus oli 3 520 485 euroa.

Kaupunginhallitus päätti 8.6.2015 (613 §) myöntää innovaatorahastosta rahoitusta vuodelle 2015 yhteensä 705 183 euroa sekä sitoa rahaston varoja vuosien 2016 ja 2017 hankerahoitukseen yhteensä 1 120 349 euroa seuraavasti:

Toteuttaja	Hanke	Esitettävä rahoitus 2015	Esitettävä rahoitus 2016	Esitettävä rahoitus 2017
Aalto-yliopisto	Innovatiivinen kaupunki -ohjelma	55 000	-	-
Aalto-yliopisto	Kestävät liikkumis- konseptit- Living Lab Bus	15 000	30 000	30 000
Aalto-yliopisto	Kirjaston uusi rooli innovaatioverstaana	0	0	-
Aalto-yliopisto	Rakas koulu – (RaK) omistajuus ja koulu oppimisen alustana	0	0	-
Aalto-yliopisto ja Metropolia AMK	Rakennusprojektin tilaajan tietomalliosaamisen kehittäminen pilottiprojektien avulla (InnoBIM)	67 000	67 000	-
Exchange Power Oy	Start Up –ekosys-teemi One Nation Hub	0	-	-
Greater Helsinki Promotion Ltd Oy	Health Capital Helsinki	290 850	343 241	240 441
Helmi Liike-talousopisto	POP UP Tehdas Oy	50 000	0	-
Kaupunginkanslia	Östersundomin biotalousintegraatti	30 000	55 000	20 000
Mapita Oy	Ikääntyneiden elinympäristökokemukset kartalla	0	-	-
Metropolia AMK	Helsinki-Tallinna - elämää ja työtä kaksoiskaupungissa	0	0	-
Metropolia AMK	Lasten toimintaterapiapalveluiden osaamis- ja oppimiskeskus	0	0	0
Metropolia AMK	Yhdessä. Kansalaisosallisuus ja kaupunki- aktivismi	0	0	0

	kannattavaksi			
Silmu verkosto ry	Jakomäen yhteisötilo	0	0	0
Suomen mielenterveysseura	Lapinlahden Lähde vauhtiin	0	0	0
Tabletkoulu Oy	Digitaalinen eriyttäminen perusopetuksessa	0	0	-
Telling Company Oy	Presidenttimme kertovat	0	0	0
Witrafi Oy	Rpark pilotti	98 000	-	-
Ympäristökeskus	Helsingin luonnossa - mobiilisti	0	0	-
Ympäristökeskus	IsoRobasta ilmasto- katu 2015 - kokeilu- alusta ilmastoystävällisille ratkaisuille	199 333	254 000	80 667
YHTEENSÄ		705 183	749 241	371 108

Lisäksi kaupunginhallitus päätti nyt rahoitettavien hankkeiden osalta, että:

- Hankkeen ”Kestävät liikkumiskonseptit – Living Lab Bus” rahoitus innovaatorahastosta edellyttää, että hanke saa Tekesiltä hakemansa rahoituksen sekä ohjausryhmässä on jäsen Helsingin kaupungilta.
- Hankkeen ”Rakennusprojektin tilaajan tietomalliosaamisen kehittäminen pilotiprojektien avulla (InnoBIM)” ohjausryhmään nimetään jäsen Helsingin kaupungilta kaupunginkansliasta.
- Mikäli 6Aika-ohjelma rahoittaa hanketta ”IsoRobasta ilmastokatu 2015 - kokeilualusta ilmastoystävällisille ratkaisuille”, innovaatorahaston osuus pienee Helsingin kaupungin osahankkeen saaman rahoituksen verran. Tällöin hankkeen toteuttajan tulee toimittaa kaupunginkansliaan päivitetty hankeehdotus, jossa määritellään innovaatorahaston rahoitusosuus sekä sillä toteutettavat toimenpiteet.
- Hankkeet, joille on nyt sidottu hankerahoitus vuodelle 2016, toimittavat väliraportin hankkeen etenemisestä kaupunginhallitukselle 31.8.2015 mennessä. Vuodelle 2016 sidotuista määrärahoista hankkeille päätetään syksyllä 2015.
- Hankkeet, joille on nyt sidottu hankerahoitus vuodelle 2017, toimittavat väliraportin hankkeen etenemisestä kaupunginhallitukselle 31.8.2016 mennessä. Vuodelle 2017 sidotuista määrärahoista hankkeille päätetään syksyllä 2016.

Aiemmin innovaatorahastosta myönnettyjen määrärahojen käytöstä kaupunginhallitus päätti 8.6.2015 (613 §) seuraavaa:

- Opetusviraston hankkeelle ”Yrityskylä Helsinki” vuodelle 2015 myönnetystä (15.12.2014) 250 000 euron rahoituksesta osan voi käyttää aiemmasta päätöksestä poiketen. Virtuaalisen yrityskylän pilotoinnin jälkeen, osa sen ja kieli-

tietoisien koulun kehittämiseen varatusta rahoituksesta voidaan ohjata fyysisen yrityskylän kehittämiseen.

- Sosiaali- ja terveystieteiden viraston hankkeelle "ITE nettiin" (aikaisemmin sähköinen terveystietokortti) vuodelle 2015 myönnettyjä (15.12.2014 § 1325) määrärahoja saa käyttää hanke-ehdotuksessa kuvattua laajemmin. Projekti on edennyt suunnitellusti ja tavoitteet ovat kaikilta osin toteutumassa. Käyttämättä jäävän määrärahan 180 000 euroa saa käyttää vuonna 2015 lisätäkseen sähköisen palvelun käyttöä niin, että puhelimella tehtyjen yhteydenottojen määrä laskee ja terveystieteiden keskuksen käynnit vähenevät sekä jatkohankkeen valmisteluun.

- Aalto-yliopiston Innovatiivinen kaupunki -ohjelman päättyessä hankkeiden maksatukset tarkistetaan siten, että käynnistymättömiltä hankkeilta peritään maksettu rahoitus takaisin ja vielä maksamattomat erät maksetaan ohjelmalle. Takaisin perittävää on 207 888 euroa ja ohjelmalle maksetaan 98 126 euroa.

- Culminatum Innovation Oy:lle hankkeelle "Houkutteleva merenrantaympäristö ja mikromatkailu" vuonna 2013 myönnetty, mutta maksamatta jäänyt rahoitus 50 000 euroa vapautetaan rahaston käyttöön. Hanke ei toteutunut, koska yritys lopetti toimintansa.

Lisäksi kaupunginhallitus totesi 8.6.2015, että:

- Jos hanke ei ole käynnistynyt kuuden kuukauden kuluessa rahoituspäätöksestä, rahoituspäätös raukeaa ja mahdolliset innovaatorahastosta maksetut rahat on palautettava.

- Hankkeiden yhteydessä tuotettu paikkatietoaineisto on tuotettava avoimena datana ja julkaistava Helsinki Region Infosharen (HRI) kautta.

Kaupunginhallituksen pöytäkirjassa todettiin myös, että innovaatorahaston [www-sivustoa \(www.hel.fi/innovaatorahasto\)](http://www.hel.fi/innovaatorahasto) kehitetään niin, että hankkeista tiedotetaan jatkossa enemmän em. sivujen kautta. Hankkeiden väli- ja loppuraportit viedään rahaston sivuille.

2.1.2 Forum Virium Helsingin toiminta¹

Forum Virium Helsinki on toiminut lähes kymmenen vuotta. Kaupunginhallituksen 15.12.2014 pöytäkirjan liitteenä olleen perustelumuistion mukaan hankkeiden organisaationa sen ydintoiminta on toteuttaa uusia palveluinnovaatiohankkeita yritysten, julkisten tahojen ja julkisen sektorin kanssa. Hankkeet ovat tuottaneet palveluita kaupunkilaisille, liiketoimintaa yrityksille sekä saaneet kansainvälistä näkyvyyttä. Helsingin kaupungin pitkäjänteinen sitoutuminen toimintaan on ollut onnistumiselle ratkaisevaa. Hyvä yhteistyö eri hallintokuntien sekä yritysten kanssa on mahdollistanut työn merkityksellisten haasteiden

¹ Kaupunginhallitus 15.12.2014 (1325 §) eräiden hankkeiden jatkorahoitus innovaatorahaston varoilla, perustelumuistio

kanssa. Kehityshankkeet ovat sidoksissa kaupungin strategioihin sekä toimin-
tasuunnitelmiin.

Forum Virium Helsingillä on vahva hanke-portfolio; vuoden 2014 lopussa yhti-
öllä oli käynnissä 21 EU:n seitsemännen puiteohjelman, CIP -ohjelman, EIT
ICT Labsin hankeohjelman ja kotimaisten rahoitusohjelmien hanketta. Vuoden
2015 alussa oli alkamassa kaksi uutta hanketta EIT ICT Labsista.

Nyt käynnistyvät uudet laajat kehitysohjelmat perustuvat aikaisemmissa hank-
keissa hankittuun tietoon ja konsepteihin, kuten CitySDK –hankkeessa teh-
tyyn kansainväliseen IT-rajapintojen avaamiseen, Helsinki Region Infoshare –
hankkeessa hankittuun avoimen datan osaamiseen sekä kansainvälisiin yh-
teistyöverkostoihin, kuten European Network of Living Labs –verkostoon, jon-
ka puheenjohtaja on Forum Virium Helsingin toimitusjohtaja Jarmo Eskelinen.
Tavoitteena on edelleen edistää Helsingin nousua yhdeksi maailman johtavista
digitaalisten palveluinnovaatioiden kehitysympäristöistä.

Vuonna 2015 yhtiön toiminta uudistuu merkittävästi, koska se on käynnistä-
mässä kahta laajaa, useista hankkeista koostuvaa kehitysohjelmaa. Erityisen
merkittävä uusi toimenpide on EU:n rakennerahaston kestävän kaupunkikehi-
tyksen teemaan valmisteltu kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Vantaa,
Tampere, Turku, Oulu) ”6Aika -avoimet ja älykkäät palvelut” -strategia, jonka
laajuus on noin 110 miljoonaa euroa. Koko ohjelmakauden mittainen (seitse-
män vuotta) strategia on yksi toiminnan tulevista kivijaloista. Forum Virium
Helsinki koordinoi kansallista 6Aika -työtä. Lisäksi yhtiö on 6Aika -
hanketoteuttaja Avoimen datan ja rajapintojen kärkihankkeessa.

Toinen suuri Forum Virium Helsingin koordinoima kokonaisuus on Fiksu Kalasatama, josta kehitetään uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämis-, kokeilu-
ja käyttöönottoympäristö Helsingin kaupungin strategiaohjelman 2013–2016
mukaisesti. Fiksu Kalasatama on yksi TEKES Fiksu kaupunki -ohjelman kol-
mesta kansallisesta pilottialueesta.

EU:n Horizon2020 -ohjelman hyödyntämistä varten Helsingin kaupungin elin-
keino-osasto ja Forum Virium Helsinki aloittavat yhteisen strategisen hanke-
valmistelun, jonka tavoitteena on valmistella kaupungin, yritysten ja tutkimus-
laitosten yhteistyöhankkeita Helsingin strategiaan tavoitteisiin pohjautuen.

Kaupunginkanslian mukaan Forum Virium on ollut hyvä hankerahoituksen ha-
kuorganisaatio; sen kautta on saatu merkittävä summa tutkimusrahoitusta.
Forum Viriumin haasteena on sen toiminnan pitäminen samansuuntaisena
kaupungin toiminnan kanssa. Älykkään kaupungin kehittämisinstrumenttina
Forum Virium on kaupunginkanslian mukaan ainutlaatuinen Euroopassa.²

² Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

Tarkastuslautakunnan 1. jaosto sai arviointikäynnillään 7.10.2015 laajan selvityksen Forum Virium Helsingin toiminnasta, tehtävistä, hankestrategiasta, erilaisista hankkeista sekä avoimesta datasta, jonka merkitys korostuu koko ajan. Fiksu Kalasatama ja CityCSD-hankkeita esiteltiin erikseen. Lisäksi perehdyttiin vuonna 2014 yhtiön kumppaneille toteutettuun tyytyväisyyskyselyyn. Innovaatiotoiminnan luonteeseen kuuluu yhtiön mukaan se, että kaikki hankkeet eivät onnistu. Ne eivät lisäksi useinkaan tuota taloudellista tuottoa vaan esimerkiksi parempia palveluja kuntalaisille.³

2.1.3 Muutokset innovaatorahaston toiminnassa

Innovaatorahaston hallinnointi on kaupunginkanslian mukaan muuttunut viime vuosien aikana. Hankkeista pyydetään nykyään tilintarkastuskertomus, ja ohjausryhmä valvoo rahan käyttöä. Hankkeista suurempi osa saa hylätyn kuin myönteisen rahoituspäätöksen. Hakulomaketta ja hankkeiden pisteytystä on kehitetty viimeisen vuoden aikana. Hankkeeseen voidaan myös myöntää haettua vähemmän rahaa, ja edellyttää suunnitelman parantamista. Hakeminen on kuitenkin haluttu pitää joustavana ja välttää tarpeetonta byrokratiaa.⁴

Kaupunginkanslian mukaan rahoituspäätösten valmisteluun on tullut mukaan elinkeino-osasto ja elinkeino- ja osaamisperustan luominen on aiempaa tiukemmin ohjaavana kriteerinä. Viimeiselle rahoituskierrokselle sovelletut kriteerit olivat selvästi aiempaa tiukempia. Virastot ovat edelleen yrittäneet saada rahoitusta hankkeisiin, joita kuuluisi rahoittaa talousarviovaroista. Hankkeen kuuluminen viraston perustoimintaan oli viimeksi yleisin hakemusten hylkäämiskriteeri. Pitkäaikaiset hankkeet ovat kuitenkin saaneet jatkoa. Rahaston alkuvaiheessa luotiin enemmän innovaatioalustoja ja näkemys oli avarampi. Virastojen yleistä kehittämistyötä ei haluta enää tukea. Terveys- ja hyvinvointiala on kaupungin yksi strateginen painopiste; alan hankkeisiin suhteudutaan positiivisesti, jos edes oletetaan, että työpaikkoja voi syntyä.⁵

Kaupunginkanslia näkee, että innovaatorahastolla kaupunki paikkaa muun muassa rakennerahastopuutteita. Rakennerahastovaroja ei ole myönnetty Helsinkiin esimerkiksi samalla tavalla kuin Ouluun suurien irtisanomisten yhteydessä. Muilla suurilla kaupungeilla Suomessa ei ole vastaavaa innovaatiotoimintaa, ja määrärahojen suhteellinen osuus kaupungin budjetista on pieni. Kaupunginkanslian mukaan ilman innovaatorahastoa paljon olisi jäänyt tekemättä, muun muassa Meilahden terveysalan yrityskeskittymää ei olisi edistetty samalla tavalla.⁶

³ Tarkastuslautakunnan arviointikäynti 7.10.2015

⁴ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

⁵ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

⁶ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

Innovaatorahastoa perustettaessa hyväksyttiin toivomusponsi, jossa kaupunginvaltuusto edellytti, että innovaatorahaston varoin pyrittäisiin myös ohjaamaan yritystoiminnan sijoittumista Itä-Helsinkiin. Kaupunginkanslian mukaan yrityksiä ei voi pakottaa sijoittumaan Itä-Helsinkiin. Kaavoitus, liikenneyhteyksien parantaminen ja koulutus ovat oikeastaan ainoita realistisia keinoja. Myllypuron ammattikorkeakoulukampus tulee olemaan merkittävä asia itäiselle Helsingille. Kaupungin yleisenä strategiana on alueellisen segregaaation ehkäiseminen, ja sosiaali- ja terveyssektorin hankkeet sijoittuvat yleensä juuri Itä-Helsinkiin. Ruotsissa on tuettu heikosti menestyviä alueita paljon laajemmin, mutta sekään ei ole johtanut suuriin investointeihin.⁷

Kaupunginkanslian mukaan innovaatorahaston olemassaolon tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan kokonaisuutena aina silloin tällöin johtotasolla. Tarkoituksenmukaisuusharkintaa tehdään myös jokaisen rahoituspäätöksen yhteydessä.⁸

Tarkastuslautakunnan vuoden 2011 arviointi innovaatorahaston toiminnasta

Kaupunginhallitus totesi lausunnossaan 14.5.2012 (583 §), että palvelujen ennakkoluulottomaan kehittämiseen ja innovaatiotoimintaan liittyy aina riskinottoa. Vuoden 2011 arviointikertomuksessa oli arvioitu 60 hankkeesta kolmea. Tämän pohjalta oli todettu hankkeiden toteuttaneen innovatiivisuutta jossain määrin. Selkeää näyttöä siitä, että innovaatorahaston tarkoitus ei ole toteutunut ei esitetty. Arviointikertomuksessa ei esitetty, että innovaatorahaston avustusten myöntämisessä tai valvonnassa olisi tehty virheitä. Johtopäätöksissä todettiin, että innovaatorahastosta oli myönnetty avustuksia osin puutteellisin perustein. Tätä puutteellisuutta ei ollut tarkemmin eritelty. Arviointikertomuksessa todettiin, että hankkeiden innovatiivisuutta on vaikea arvioida hakemusvaiheessa, mutta silti hankkeille tulisi luoda tarkemmat kriteerit.

Kaupunginhallitus totesi myös, että tarkastuslautakunnan toteamuksen mukaisesti on perusteltua ajoittain arvioida innovaatorahaston tarkoituksenmukaisuutta, jotta julkisten varojen käyttö on asianmukaista. Hyvän hallinnon ja innovaatorahaston vaikuttavuuden lisäämiseksi avustettavien hankkeiden kriteereitä on syytä kehittää.

Kaupunginhallitus totesi lisäksi 14.5.2012, että se on 30.1.2012 päättäessään innovaatorahaston hankerahoituksesta lisännyt hankkeiden arviointia. Hankkeen päätyttyä toimijoiden on lähetettävä talous- ja suunnittelukeskukselle hankkeen/projektin loppuraportti sekä tilinpäätös. Raportissa on selvitettävä hankkeen aikaansaamat tulokset. Päätyneitä hankkeita koskeva raportti tuodaan kaupunginhallitukselle tiedoksi samalla, kun kaupunginhallitus käsittelee hankkeille myönnettävää rahoitusesitystä. Lisäksi kehitettävää on siinä, että

⁷ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

⁸ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

taloudellisesti merkittävässä ja monivuotisissa hankkeissa tulee tehdä kevyt väliarviointi siitä, onko hankkeella saavutettavissa se tavoite, johon pyritään.

Hankkeiden loppuraportteja on kaupunginkanslian mukaan ollut välillä vaikea saada, jos raportoinnille ei ole asetettu aikarajaa. Raporttien taso erityisesti taloudellisten tietojen osalta vaihtelee paljon. Hankkeille on olemassa yhteinen raportointipohja, mutta osa hankkeista on aloitettu ennen nykyisiä lomakkeita. Raporttipohjan tulee olla yleinen, koska hankkeet vaihtelevat eikä raportointiin tulisi käyttää myöskään liikaa aikaa.⁹

Arvioinnin perusteella voidaan katsoa, että innovaatorahaston tarkoituksenmukaisuutta ja olemassa oloa on harkittu tarkastuslautakunnan vuoden 2011 suositusten mukaisesti viimeistään silloin, kun kaupunginvaltuusto marraskuussa 2014 päätti muuttaa rahaston sääntöjä. Samoin valtuusto on useana vuonna päättänyt siirtää rahastoon lisää rahaa kaupungin tilinpäätöskäsittelyjen yhteydessä korvaamaan rahastosta avustuksina myönnettyjä pääomia.

Innovaatorahaston toiminnan luonne on muuttunut selvästi viime vuosina

Arvioinnin perusteella voidaan todeta, että innovaatorahaston www-sivustoa (www.hel.fi/innovaatorahasto) on kehitetty niin, että hankkeista tiedotetaan jatkossa enemmän Internet-sivujen kautta. Hankkeiden väli- ja loppuraportit viedään rahaston sivuille, mikä lisää määrärahojen käytön avoimuutta. Rahaston rahoittamien hankkeiden laaja kirjo eri teemojen, toimijoiden ja hankekoon osalta voi tuottaa edelleen haasteita rahaston evaluointi- ja hallintaprosesseille¹⁰. Innovaatorahaston prosessit, työkalut ja avustuskriteerit ovat kuitenkin kirkastuneet ja selkiytyneet viime vuosina¹¹. Tämä on aiheellisesti johtanut siihen, että rahastosta on nykyisin vaikeampaa saada rahaa hankkeille ja projekteille kuin aikaisemmin. Uusille hankkeille järjestetään rahoitushaku nykyisin vain kerran vuodessa, mitä on yhdenmukaista muun vuosittaisen avustusten anomisen kanssa. Hankkeiden yhteydessä tuotettu paikkatietoaineisto on tuotettava nykyisin avoimena datana ja julkaistava Helsinki Region Infosharen (HRI) kautta, joka hyödyttää kuntalaisia ja yrityksiä. Viime kädessä avustusten myöntäminen perustuu luottamushenkilöharkintaan kaupunginhallituksen päättäessä niistä.

2.2 Innovaatorahaston tavoitteiden toteutuminen yhdeksässä eri hankkeessa

2.2.1 AILI/Kulttuurisen vanhustyön hankkeiden edistäminen

Suomalainen vanhustyö on mittavien haasteiden edessä väestön ikääntyessä. Ikääntyneiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn turvaaminen nyt ja tulevai-

⁹ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

¹⁰ Arviointikäynti Forum Virium Helsinkiin 7.10.2015

¹¹ Arviointikäynti Forum Virium Helsinkiin 7.10.2015

suudessa edellyttää uudenlaista ajattelua ja toimintaa. Yhtenä ratkaisuna haasteisiin tavoitellaan taiteen ja kulttuuristen työmallien integroimista terveys- ja sosiaalityön nykyisiin käytäntöihin.¹²

Lasipalatsin Mediakeskuksessa oli "AILI/Kulttuurisen vanhustyön hankkeiden edistäminen" -hanke. Hankkeessa toteutettiin hankehakemus sosiaali- ja terveysministeriön (STM) Kaste-ohjelmaan osana Hyvinkään kaupungin vetämää "Kestävää hyvinvointia ikäihmisille" hanketta. Lisäksi toteutettiin Armasfestivaalihakemus RAY:lle¹³, ABC, eli kulttuurin kärkivientihakemus¹⁴ sekä Seminaarivierailu Tokioon, Kiotoon ja Osakaan. Finnish-Japanese Seminar: Aging, and its evolution. How Finland and Japan face Aging Society 26.-28.11.2014 sekä vierailut myös Suomen Tokion instituutissa ja Aging Centerissä Osakassa.¹⁵

Hankkeen tavoitteena on ollut lisätä vanhustyön ammattilaisten, muun muassa hoitohenkilökunnan työssä jaksamista, motivaatiota sekä työhyvinvointia käyttäen taidelähtöisiä menetelmiä erilaisissa hankkeissa. Hankkeilla pyritään vaikuttamaan työnsisällön mielekkyyteen ja merkitykseen. Tarkoitus ei ole kouluttaa vain yksittäisiä työntekijöitä, vaan saada koko työyhteisö mukaan muutokseen, johtoporrasta myöten.¹⁶

Rahoitusta haettiin ensisijaisesti STM:n hallinnoimaan Kaste-ohjelmaan jätettävän hankkeen valmisteluun. Valmistelurahaa turvin Lasipalatsin Mediakeskus selvitti myös uusia yhteistyömuotoja ja toimintaideoita kansallisilta ja kansainvälisiltä toimijoilta ja teki uusia avauksia vanhustyön hyväksi.¹⁷

Vuosina 2013 ja 2014 toteutetun hankkeen päätavoite, eli rahoitus STM:n Kaste-ohjelmasta on toteutumassa. Kulttuurisen vanhustyön toimintaa Suomessa on myös pystytty hyvin levittämään kansainvälisissä yhteyksissä, mm. festivaaleilla Englannissa ja seminaarissa Japanissa.¹⁸

Kulttuurinen vanhustyö on saatu nostettua yhdeksi toimenpiteeksi Hyvinkään kaupungin vetämään Kaste-ohjelman hakemukseen "Kestävää hyvinvointia ikäihmisille"¹⁹. Helsingistä hankkeen vetäjänä toimii Helsingin Kulttuurikeskus

¹² AILI -hankkeen loppuraportti

¹³ Kansallinen festivaali, jossa aktivoidaan, tehdään näkyväksi ja vahvistetaan 60+-vuotiaiden omaa luovuutta

¹⁴ Hankkeen tarkoituksena on viedä suomalaista asiantuntijuutta kulttuurisen vanhustyön saralta ulkomaille

¹⁵ AILI -hankkeen loppuraportti

¹⁶ AILI -hankkeen loppuraportti

¹⁷ AILI -hankkeen loppuraportti

¹⁸ AILI -hankkeen loppuraportti

¹⁹ Kestävää hyvinvointia ikäihmisille –hankkeen kokonaisbudjetti on 1,8 miljoonaa euroa (STM:ltä haettu summa). Helsingin hallinnoiman osuuden budjetti on 170 000 euroa, josta valtiolta tuleva osuus kattaa 75 %, eli 127 500 euroa

partnereinaan Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden keskus sekä Lasipalatsin Media-keskus.²⁰

Hankkeen aikana saatujen tulosten loppukäyttäjät ovat Helsingin ohella noin 30 muuta kuntaa, jotka ovat mukana samassa Kestävästä hyvinvoinnista ikäihmisille -hankkeessa.²¹

Hanke antaa vanhustyön ammattilaisille, erityisesti kotihoidon piirissä työskenteleville uudenlaisia välineitä arjen töihin. Tämä laajentaa heidän ammattitaitoaan ja lisää kilpailukykyä työmarkkinoilla. Samalla taidealan ammattilaiset saavat uudenlaisia työmahdollisuuksia kouluttajina.²² Työmahdollisuuksien lisääntymisestä ei ole näyttöä.

Projektin aikana on syntynyt uusia toimenpideideoita ja hankesuunnitelmia, kuten Armas-festivaalihanke, sekä kulttuurisen vanhustyön ammattilaisten vientihanke ABC, jotka vielä odottavat oikeita rahoituskanavia.²³

Nähdäkseni hanketta voidaan pitää elinkeinotoimintaa ajatellen onnistuneena, kun vertaa saavutettuja tuloksia hankkeeseen tehtyihin panostuksiin.

Hankkeen toteutuneet kustannukset vuosina 2013 ja 2014 olivat yhteensä 26 113,49 euroa, johon on saatu rahoitusta innovaatorahastosta yhteensä 20 000 euroa, lopun on rahoittanut Lasipalatsin Mediakeskus.²⁴

2.2.2 Antikoagulaatiohoidon omahoidon ja sähköisen hoitopalautejärjestelmän kehittämisen terveysasemilla

Antikoagulaatio- eli verenhennushoitoa tarvitaan estämään monissa sairaus-tilanteissa uhkaavia veritulppia. Hoitoa saa noin 10 000 helsinkiläistä ja hoidon tarve kasvaa vuosittain väestön ikääntyessä. Antikoagulaatiohoidossa käytettävän varfariini-lääkeaineen hoitotasoa pitää seurata säännöllisesti laboratoriotutkimuksella. Aikaisemmassa toimintamallissa testituloksen ja lääkityksen ilmoittamisen potilaalle arvioitiin sitovan suuren määrän hoitajien ja lääkäreiden työpanoksesta. Lisäksi potilaat joutuivat usein odottamaan tuloksia pitkiä aikoja puhelimesta, ja heidän kirjatessaan puhelimesta saamia ohjeita tapahtui usein virheitä, jotka vaikuttivat hoitotulokseen.²⁵

Vuosina 2010–2013 toteutettiin Helsingin terveysasemilla ”Antikoagulaatiohoidon omahoidon ja sähköisen hoitopalautejärjestelmän kehittäminen ter-

²⁰ AILI -hankkeen loppuraportti

²¹ AILI -hankkeen loppuraportti

²² AILI -hankkeen loppuraportti

²³ AILI -hankkeen loppuraportti

²⁴ AILI -hankkeen loppuraportti

²⁵ ANTIKO-hankkeen ulkoinen arviointi, 2014.

veysasemilla” -hanke (ANTIKO). Hankkeessa toteutettiin osittainen tehtävännäsiirto lääkäreiltä antikoagulaatiohoidon seurantaan koulutetuille hoitajille. Soveltuvia potilaita koulutettiin ryhmissä omahoitoon niin, että he itse pystyvät tarkkailemaan ja säätämään lääkityksen tasoa saatuaan tekstiviestillä tiedon laboratoriokokeen tuloksesta. Lisäksi pyrittiin kehittämään sähköisiä asiointikanavia ja parantamaan antikoagulaatiohoidon kirjaamiskäytäntöjä.²⁶

Hankkeen tavoitteena oli, että hoitajavastuun kattavuus nousee ainakin 60 prosenttiin ja omahoidon 30 prosenttiin. Hoitajavastuun osuus on toteutunut kaupungin tasolla, mutta omahoidon osuus jäi tavoitteesta. Suurin osa terveysasemista on saavuttanut hoitajavastuun kattavuuden tavoitteen. Omahoidon tavoiteltu kattavuus saavutettiin ainoastaan kahdella terveysasemalla. Alueellinen vaihtelu kattavuudessa on suurta ja vaikuttaa siltä, että väestön korkea sosioekonominen asema helpottaa varsinkin omahoitoon siirtymistä. Kaikkiaan alkuvuodesta 2014 Helsingin terveysasemien antikoagulaatiopotilaista 70 prosenttia oli hoitajavastuussa, 10 prosenttia lääkärivastuussa ja 20 prosenttia omahoidossa.²⁷

Hankkeen onnistumista voidaan mitata myös hoidon laadun onnistumisella. Potilaiden hoitotasapainossa vietettyjen päivien määrä on noussut hankkeen aikana. Parempi hoitotaso ei ole vaatinut lisää laboratoriokäyntejä. Tällä on taloudellista merkitystä, koska yksi koe lisää jokaiselle potilaalle tarkoittaisi 100 000 euron kustannusta vuodessa. Hoitotasapainon parantuminen vähentää komplikaatioita, sairaalahoidon tarvetta ja kuolleisuutta.²⁸ Suurimmat hankkeen hyödyt syntyvät todennäköisesti juuri potilaiden parantuneesta kunnosta ja säästyneestä työajasta. Lisäksi hankkeessa luotu toimintamalli avaa suuria mahdollisuuksia, jos sitä pystytään kopiomaan myös muihin hoitoihin ja palveluihin.

ANTIKO-hankkeen loppuraportissa ei esitetä hankkeen luoneen yrityksiä ja työpaikkoja. Sen sijaan hanke on tuonut erityisesti terveysasemien henkilöstölle osaamista, joka voi olla hyödyllistä kehitettäessä uusia palveluja. Kasvanut osaaminen voi kehittää elinkeinoperustaa, jos henkilöstöä esimerkiksi siirryy yritysten palvelukseen. Suoria vaikutuksia elinkeinoperustaan on hankala osoittaa. Innovaatorahaston tavoitetta osaamisperustan vahvistamisesta hanke on sen sijaan toteuttanut.

Hankkeen vieminen normaalikäytäntöön tapahtui vuoden 2013 lopulla, jolloin alueelliset ryhmäkoordinaattorit ottivat vastuun potilaiden ja hoitajien kouluttamisesta. Käytäntö on osoittanut, että osalla terveysasemista antikoagulaatiohoito toimisi osana normaaleja käytäntöjä ilman erityistä ohjaustakin,

²⁶ ANTIKO-hankkeen ulkoinen arviointi, 2014.

²⁷ ANTIKO-hankkeen loppuraportti, 2014.

²⁸ ANTIKO-hankkeen loppuraportti, 2014.

mutta joillain terveysasemilla on vaikeuksia toteuttaa edes hankkeen minimivaatimuksia ilman erityistä ohjausta ja seurantaa.²⁹

Hanke on saanut rahoitusta 300 000 euroa innovaatorahastolta. Muita rahoittajia hankkeella ei ollut. Osa rahoituksesta jäi käyttämättä, kun hankkeen aloitus viivästyi ja loppuvaiheessa kulujen siirtämistä vuoteen 2014 ei sallittu. Loppuraportissa ei ole arvioitu hankkeen tuloksellisuutta suhteessa myönnetyn tuen määrään, mutta tulosten ja hankkeen luoman potentiaalın perusteella kustannuksia voi pitää kohtuullisina. Hanke sai vuonna 2013 Lääkäriliiton 8 000 euron arvoisen laatupalkinnon.³⁰ Kaupunginkanslian mukaan nykyään hanke tulisi rahoittaa viraston omilla määrärahoilla ja yritysnäkökulmaa olisi vaadittu enemmän³¹.

Tiivistettynä hankkeen tavoitteet toteutuivat osittain. Suoria vaikutuksia elinkeinoperustaan on vaikea osoittaa, mutta kaupungin henkilöstön osaamispe- rustaa se on vahvistanut. Hankkeen kustannukset ovat olleet kohtuullisia suhteutettuna sen saamaan rahoitukseen.

2.2.3 Digitaaliset pelit osana tulevaisuuden elinkeinoperustaa Helsingissä ja Suomessa

Hanke vaikuttaa monimuotoisen koulutus- ja kehittämistoiminnan kautta siihen, että tieto lasten ja nuorten digitaalisen peliharrastamisen hyödyistä ja voimavaroista lisääntyy ja lapset sekä nuoret saavat tukea peliharrastuksessa edistymiseen ja siinä monipuolisen osaamisen kehittämiseen.³²

Vuosina 2012–2014 toteutettiin nuorisoasiainkeskuksessa ”Digitaaliset pelit osana tulevaisuuden elinkeinoperustaa Helsingissä ja Suomessa” -hanke. Hankkeen tavoitteena on ollut kasvattaa Helsingin kaupungin henkilöstön ja erityisesti nuorten kanssa työskentelevien kasvatus- ja opetusalan työntekijöiden ymmärrystä nuorten digitaalisen pelaamisen kulttuurista, peliharrastamisesta ja pelitoimialasta, lisätä nuorten mahdollisuuksia pelaamisen monipuoliseen ja yhteisölliseen harrastamiseen, mahdollistaa pelitoimialan edellyttämän osaamisen kehittyminen samoin kuin kasvattaa pelitoimialan merkitystä ja asemaa osana Helsingin elinkeinoperustaa. Pelaamista harrastavista nuorista kehittyi pelitoimialan asiantuntijoita ja osaajia. Sekä nuorten että aikuis- ten ymmärrys pelikulttuurissa ja -harrastuksessa kehittyvistä yleisistä työelä- mätaidoista lisääntyy. Nuorten mahdollisuudet vaikuttaa elinkeinoelämään ja sen rakenteisiin paranevat.³³

Hankkeessa toteutettiin vuoden 2014 aikana sosiaali- ja terveysalan ammatti- laisille, kirjastotyöntekijöille, koulujen henkilökunnalle, lastensuojelualan järjes-

²⁹ ANTIKO-hankkeen loppuraportti, 2014.

³⁰ ANTIKO-hankkeen loppuraportti, 2014.

³¹ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

³² Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

³³ Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

töyöntekijöille, nuorisotyöntekijöille sekä nuorisoalan opiskelijoille suunnattuja koulutustilaisuuksia yhteensä 32 kappaletta, joissa on ollut yhteensä 1 100 henkilöä. Osa koulutuksista on räätälöity pienille työyhteisöille ja osa koulutuksista on ollut avoimia yleisötilaisuuksia. Pääosa koulutuksista on pidetty Helsingissä, mutta yksittäisiä koulutuksia on pidetty myös Järvenpäässä, Lahdessa, Ivalossa ja Rovaniemellä.³⁴

Koulutuksista on kerätty säännöllisesti palautetta, joka on osoittanut, että koulutuksissa asetetuissa tavoitteissa on onnistuttu. Koulutuksista on tuotettu digitaalisesti tallennettua koulutusmateriaalia, jota voi vapaasti katsoa osoitteesta pelitalo.munstadi.fi. Verkon kautta hankkeen koulutusvideoita oli katsottu vuoden 2014 aikana yhteensä 2 318 kertaa. Lisäksi vuoden 2014 lopussa tuotettiin useita videoita sekä koulutus- että promootiotarkoituksiin.³⁵

Hanke on kehittänyt nuorten pelitoimintaa tukevia nuorisotyöllisiä menetelmiä. Pelaaville tytöille on kehitetty kokeilemalla Digital arts-toimintaa Pelitalolla kevään 2014 aikana. Hanke on myös kehittänyt peliselostus- ja striimaustoimintaa. Lisäksi hanke osallistui Helsinki Pride-viikon ohjelmaan järjestämällä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa korostavan yhteisöllisen peli-illan 27.6.2014.³⁶

Hanke on järjestänyt yhdessä Tekniikan Akatemian kanssa Game Jam Lan- tapahtuman 2–4.5.2014. Hanke osallistui tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen siten, että tapahtumassa otettiin huomioon nuorten peliharrastajien lisäksi erityisellä tavalla myös pelikulttuuriin tutustuvat aikuiset. Tapahtuman päätavoitteena oli tuoda nuorten peliharrastus keskelle kaupunkia kenen tahansa tutustuttavaksi. Tapahtumasta tuotettiin myös tutustumisvideo, jota tul- laan hyödyntämään muun muassa seuraavien vuosien tapahtumien markki- noinnissa.³⁷

Hanke järjesti 10.10.2014 Game Over-lopputapahtuman, jonka tarkoituksena oli verkostoituminen sekä aikaisempien yhteistyöverkostojen vahvistaminen, että uusien luominen.³⁸

Hankkeen onnistumista voinee arvioida sen mukaan miten hyvin se on tavoit- tanut kohderyhmänsä. Hankkeessa toteutettuihin koulutuksiin (32 kappaletta) on osallistunut 1 100 henkilöä, koulutuksista tuotettua digitaalisesti tallennet- tua koulutusmateriaalia on katsottu 2 318 kertaa. Hanke on kehittänyt nuorten pelitoimintaa tukevia nuorisotyöllisiä työmenetelmiä ja parantanut aikuisten tietämystä pelikulttuurista sekä luonut pohjaa nuorten harrastamiselle, josta voi tulevaisuudessa tulla nuorelle työ. Hanke on myös synnyttänyt jatkokehi-

³⁴ Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

³⁵ Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

³⁶ Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

³⁷ Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

³⁸ Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

tyshankkeen, jossa on tarkoitus keskittyä tärkeimpien sidosryhmien tietojen vahvistamiseen ja lisäämiseen.³⁹

Hankkeen taloudellista vaikuttavuutta ei ole arvioitu. Myöskään näyttöä siitä, että menetelmät olisivat muuttuneet käytännön toiminnaksi ei esitetä loppuraportissa.

Hanketta voidaan pitää onnistuneena. Nuorten pelitoiminnan kehittymisen, aikuisten tietämyksen parantumisen, nuorisotyöllisten työmenetelmien kehittämisen ja nuorten mahdollisen pelialalle työllistymisen vaikutusta ei voi arvioida rahallisesti ja siten hyötyjen ja kustannusten suhde ei ole mitattavissa. Kuitenkin tulokset ovat sellaisia, että panostusta voidaan pitää kohtuullisina. Innovaatorahasto on myöntänyt hankkeelle vuosille 2012–2014 rahoitusta yhteensä 545 000 euroa, josta käytettiin yhteensä 498 287 euroa. Muita rahoittajia hankkeella ei ole ollut.

2.2.4 InnoKusti-hanke

InnoKusti-hanke oli Kustaankartanon vanhustenkeskuksen innovaatio- ja kehittämishanke. Tavoitteena oli teknologisten ratkaisujen ja hyvien toimintatapojen myötä parantaa hoidon laatua sekä helpottaa hoitohenkilökunnan työskentelyä. Hanke toteutettiin Kustaankartanon vanhustenkeskuksen vanhainkodin eri hoitoyksiköissä. Kohderyhmänä oli laitoshoidon asukkaita sekä sairaalasta kotiutuvia ja Helsingin kaupungin kotihoidon asiakkaita.⁴⁰

InnoKusti-hanke koostui kolmesta suuresta ja yhdestä pienemmästä projektista: Turvallisesti aktivoivaan arkeen, Innoilta, Elsi-lattia ja sävelsirku. Projekteissa testattiin geronteknologisia laitteita ja arvioitiin niiden käytettävyyttä ja vaikuttavuutta hoitotyössä sekä niiden soveltuvuutta eri asiakasryhmille. Projekteihin osallistuvissa hoitoyksiköissä kehitettiin teknologian rinnalla myös hoitotyön käytäntöjä ja toimintatapoja. Keskeisessä tehtävässä kehittämissä työssä oli osallistuvien hoitoyksiköiden oma henkilökunta.⁴¹

Turvallisesti aktivoivaan arkeen -projektissa asukasturvallisuutta ryhdyttiin parantamaan puuttamalla systemaattisen riski- ja voimavarakartoituksen avulla kaatumisen riskitekijöihin. Vuosina 2006 ja 2007 luotiin ja testattiin teknologiaa hyödyntävä ja asukkaita aktivoiva hoitotyön toimintamalli. Pääasialliset hyödynnettävät teknologiset välineet olivat liiketunnistimena toimiva, siirrettävä matto ja fyysisen kunnan kohentamiseen tarkoitettu harjoitusterapialaite.

Projektin vaikutuksia olivat:

- asukkaiden elämänlaadun paraneminen

³⁹ Digitaaliseen pelit -hankkeen loppuraportti

⁴⁰ Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystalveluiden Internet-sivut, 2015.

⁴¹ Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystalveluiden Internet-sivut, 2015.

- lisääntynyt fyysinen aktiivisuus
- toimintakyvyn laskun hidastuminen
- psyykenlääkkeiden vähentyminen
- sitomisen vähentyminen
- masennuksen ja käytösoireiden vähentyminen⁴²

Vaikutukset todennettiin vertaamalla lukuja Helsingin ja Suomen keskiarvoihin. Projekti osoitti palvelutarpeen arviointiin perustuvan hoito- ja palvelusuunnitelman johtavan palvelun parempaan laatuun ilman lisäkustannuksia.⁴³

Innoilta oli sairaalasta tai kotiinkuntoutusosastolta kotiuttamisen tueksi rakennettu osahanke, jonka tavoitteena oli tukea kotona pärjäämistä ja voimaantumista sekä mahdollisuuksien mukaan estää uudelleen sairaalaan joutumista interaktiivisen television avulla. Hanke edellytti studion rakentamista ja äänieristystä. Projektin otos jäi niin pieneksi, ettei jakoa interventio- ja kontrolliryhmiin voitu tehdä ja tilastollisten menetelmien käyttö jäi vähäiseksi. Vaikutuksia ei siten pystytty osoittamaan. Myös projektin aika loppui kesken koehenkilöiden hitaan rekrytoinnin vuoksi. Projekti paljasti, että osa sairaalasta kotiutuvista iäkkäistä on niin huonossa kunnossa, ettei heillä ole voimavaroja panostaa omaan kuntoutumiseensa.⁴⁴

Elsi-lattia projektissa kyse oli yhden Kustaankartanon asuintalon lattiapinnan päällystämistä Aalto-yliopiston kehittämällä liikkeen tunnistavalla laminaatilla. Laminaatti asennettiin perusparannushankkeen yhteydessä korkkimaton alle ja sen toimivuus testattiin hankkeessa konttaamalla jokainen lattiametri ja testaamalla signaalin toimivuus. Lisäksi kehitettiin hoitajan kännykkään lähetettävät signaalit vaaratilanteissa. Elsi-lattia testattiin ja kehitettiin kaksivaiheisena, koska perusparannuksen saanut talo valmistui puolitoista vuotta InnoKusti-hankkeen alkamisen jälkeen. Yhdistämällä lattian mahdollisuudet ja hoitotyön parhaat käytännöt voitiin räätälöidä asukkaille yksilöllinen päivä- ja ruokailurytmi sekä turvallisuussuunnitelma. Muut vaikutukset olivat samankaltaisia kuin Turvallisesti aktivoivaan arkeen -osaprojektissa. Elsi-osaprojekti osoitti, että teknologiaa voidaan käyttää kuntoutumisessa hyväksi ja lisäksi haluttaessa yöaikaista henkilöstöä voitaisiin turvallisesti vähentää päiväaikaisen viereysajan hyväksi. Elsi-lattia soveltuu hyvin myös avohoitoon ja kotona asumiseen.⁴⁵

Sävellsirkku oli viriketoimintaan liittyvä lyhytaikainen projekti. Kyseessä oli ääniohjelmia hyödyntävä työväline virikkeelliseen ja kuntouttavaan vanhustyöhön.⁴⁶

⁴² InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

⁴³ InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

⁴⁴ InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

⁴⁵ InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

⁴⁶ InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

InnoKustin loppuraportin mukaan hankkeen kaikki tavoitteet saavutettiin. Tavoitteita olivat:

- testattiin innovatiivisia teknologisia sovelluksia
- kehitettiin ja kokeiltiin uusia hoitotyön toimintamalleja
- teknisten sovellusten käyttöönottoa edistettiin
- tuotettiin tietoa turvallisuutta lisäävistä geronteknologisista sovelluksista
- tuotettiin tietoa uudishankkeisiin ja peruskorjauksiin
- helpotettiin hoitohenkilöstön työtä ja säästettiin hoitajien työaika
- löydettiin välineitä kotona asumisen tukemiseen
- voitiin vähentää asukkaiden fyysisistä rajoittamista ja sitomista.⁴⁷

InnoKustin loppuraportissa hankkeen ei esitetä luoneen uusia palveluja, yrityksiä tai työpaikkoja⁴⁸. Sen sijaan hanke on todennäköisesti kehittänyt henkilöstön osaamista, josta voi olla hyötyä kaupungin toiminnan kehittämisessä tai yritysten palvelukseen siirryttäessä. Hanke on siten osittain toteuttanut innovaatorahaston tavoitetta.

Loppuraportin mukaan ainakin Turvallisesti aktivoivaan arkeen -osaprojektin tuloksia on juurrutettu Kustaankartanon muihin asukastaloihin ja vanhusten monipuolisiin palvelukeskuksiin⁴⁹. Tuloksiin nähden hankkeen kustannukset 2,6 miljoonaa euroa ovat varsin korkeat, vaikka budjetti alittui noin 700 000 eurolla. Loppuraportissa ei arvioida hankkeen tuloksellisuutta käytettyihin varoihin nähden. Kaupunginkanslian mukaan hankkeen tulokset jäivät odotettua vaatimattomimmiksi ja se tuskin saisi enää rahoitusta innovaatorahastosta, koska hanke liittyi vahvasti sosiaali- ja terveysviraston omaan toimintaan⁵⁰.

2.2.5 Mekans – Kansalaisten kampus

Mekans-hanke pyrki nostamaan esiin tietoja ja taitoja, joita ihmiset ovat kartuttaneet uran tai elämän aikana, mutta joista ei välttämättä ole todistusta. Tavoitteena oli luoda Helsinkiin lähiyhteisöön perustuva elinikäisen oppimisen verkosto, joka rakentuu kaikenikäisistä kaupunkilaisista. Verkoston toiminta eroaa perinteisestä oppilaitoskoulutuksesta siten, että opetuspaikat ovat kaikkialla kaupungissa, osallistuminen on maksutonta eikä sitä rajoiteta pääsykokein. Opettajina toimivat vapaaehtoiset eikä heiltä vaadita muodollista pätevyyttä. Verkostoituminen ja sähköisten viestintätapojen käyttö oli keskeisessä asemassa.⁵¹

⁴⁷ InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

⁴⁸ InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

⁴⁹ InnoKusti-hankkeen loppuraportti, 2014.

⁵⁰ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

⁵¹ Mekans – Kansalaisten kampus -hankkeen loppuraportti, 2013.

Hanke toteutettiin pääosin vuonna 2012. Eri puolilla kaupunkia järjestettiin esittelyjä hankkeen toiminnasta. Hanke lähestyi asukastaloja, yhdistyksiä ja yhteisöjä sekä vieraili asukasiloissa ja kaupunginosaliikkeiden tilaisuuksissa. Mekans-verkosto on viestinyt pääasiassa sähköisesti. Kaupunkilaisille verkkopalvelun käytön omaksuminen on ollut luontevaa alusta alkaen; verkkoilmoittautumisen mahdollisuutta hyödynsi yli 70 prosenttia ilmoittautuneista. Mekans.fi -sivusto on verkkopalvelu, joka tarjoaa työkaluja vapaamuotoisen kurssin järjestämiseen. Sen avulla on mahdollista suunnitella, toteuttaa, markkinoida, hoitaa ilmoittautumiset ja kurssin arkistointi mahdollisimman helpolla ja nopealla prosessilla. Sivusto tarjoaa yhteyksiä väliaikaisiin opetuspaikkoihin ja helpon tavan kommunikoida kurssin vetäjän ja paikasta vastaavan tahon kanssa. Sivuston tavoitteena on automatisoida kurssien järjestäminen siten, että niiden järjestämiseen ei tarvita keskitettyä koordinaatiota, vaan kurssit syntyvät vetäjän ja paikan yhteistyöllä. Hankkeen yhteydessä oli myös tarkoitus konseptoida kansalaisakatemia-verkosto ja tuottaa helposti kopioitava tapa elinikäisen oppimisen malliksi muissa kaupungeissa.⁵²

Hanke kävi tutustumassa Japanissa "University Network" -toimintaan. Kyseinen oppimisverkosto on saanut paljon kansainvälistä tunnustusta. Suomen ja Japanin aikuiskoulutusympäristöt poikkeavat toisistaan; Japanissa ei ole Suomessa tuttua kansalais- ja työväenopistoperinnettä tai muita edullisia oppimismahdollisuuksia.⁵³

Hankkeen loppuraportin mukaan Mekans on kehittänyt vapaamuotoisen oppimisen toimintamallin ja verkkotyökaluja kurssin järjestämiseen. Tämän ansiosta kurssien järjestäminen voi toteutua ilman keskitettyä organisaatiota. Vuoden 2012 jälkeen Lasipalatsin Mediakeskus Oy jatkaa Mekansin eteenpäinviemistä toistaiseksi omilla resursseillaan. Hanketta on pyritty ohjaamaan vapaaehtoiseen ja kaupunkilaisten itsenäisen toiminnan suuntaan.⁵⁴

Hanke on luonut verkkopalvelun itsenäiseen koulutuksen järjestämiseen ja konseptin, jolla voidaan edistää elinikäistä oppimista. Siten se on luonut mahdollisuuden kehittää ihmisten osaamista. Sen sijaan hankkeen myötä ei loppuraportin mukaan ole syntynyt yrityksiä, osaamista tai muuta elinkeinoperustaa vahvistavaa. Vuoden 2012 jälkeen Mekans.fi-sivuston kautta järjestetyt koulutukset ovat olleet vähäisiä; vuonna 2013 järjestettiin viisi koulutusta ja vuonna 2014 kaksi koulutusta. Lokakuun 2014 jälkeen sivustolle ei ole tullut uutta sisältöä.⁵⁵

Hankkeen tavoitteet toteutuivat osittain. Mekans-hanke loi palvelun ja konseptin osaamisen vahvistamiseen ja toteutti siltä osin innovaatorahaston tavoitetta. Hankkeen 44 000 euron kulut olivat tuloksiin nähden maltilliset. Loppura-

⁵² Mekans – Kansalaisten kampus -hankkeen loppuraportti, 2013.

⁵³ Mekans – Kansalaisten kampus -hankkeen loppuraportti, 2013.

⁵⁴ Mekans – Kansalaisten kampus -hankkeen loppuraportti, 2013.

⁵⁵ www.mekans.fi (Luettu 23.9.2015).

portissa ei arvioida hankkeen tuloksellisuutta tai vaikuttavuutta suhteessa myönnettyyn rahoitukseen. Hankkeen päättymisen jälkeen toiminta ei kuitenkaan ole jäänyt pysyväksi käytännöksi sinänsä hyvästä ideasta huolimatta. Kaupunginkanslian mukaan hanke vahvisti myös osaamisperustaa, mutta se toteutettaisiin nykyään todennäköisesti lähiörahaston hankkeena⁵⁶.

2.2.6 Ruista ranteeseen – Ote omasta elämästä

Hanke oli Helsingin terveyskeskuksen sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2008 yhteistyössä kehittämä alueellinen terveyden edistämisen toimintamalli, jossa kansanterveystyön ja terveysasemien ammattilaiset tapaavat väestöä heidän omassa päivittäisessä asuinympäristössään. Tavoitteena oli kaventaa Helsingin väestön terveyseroja ja tukea omatoimista terveyden edistämistä. Vuoden 2011 keväällä oli järjestetty viisi erillistä terveys-tapahtumapäivää. HRI-tietokannan mukaan Ruista ranteeseen -hankkeelle oli kirjattu kustannuksia innovaatorahaston kohdalle 13 885 euroa vuonna 2009, 12 992 euroa vuonna 2010 ja 15 743 euroa vuonna 2011. Hanke valittiin mukaan arviointiin, koska siitä oli laadittu loppuraportti vasta keväällä 2014.

Terveyspäiviä oli suunniteltu järjestettävän seuraavan kerran keväällä 2012 ja tarkoitus olisi jatkossa kohdentaa kunkin Helsingin alueen terveyspäivät niille terveysaseman alueille, joissa seurannan mukaan elintapoihin liittyvät alueelliset erot ovat selvästi suuremmat kuin muilla alueilla. Terveyskeskus anoi 20 000 euroa rahoitusta vuodelle 2012. Hanke oli eräänlainen jatko jo aikaisemmin terveyskeskuksen ja silloisen kansanterveyslaitoksen kehittämään yleisötapahtumien järjestämiseen, jonka yhteistyö loppui vuonna 2010.⁵⁷

Hankkeen tavoitteena oli sen, vasta maaliskuussa 2014 päivätyn, viisisivuisen loppuraportin mukaan vahvistaa alueiden terveyden edistämistä ja terveyserojen kaventamiseen kohdistuvaa työtä. Tavoitteena oli myös löytää keinoja matalan kynnyksen terveysneuvonnan tarjoamiseen asukkaan toimintaympäristössä tehokkaasti ja tuloksellisesti.

Hanke järjesti avustuksella kaksi terveystapahtumaa vuonna 2012. Etelän-lännän yhteinen tapahtuma pidettiin 20.5.2012 ja idän-pohjoisen 20.9.2012. Yleisötapahtumia suunniteltaessa huomioitiin kunkin alueen erityistarpeet, erityisesti syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat. Tapahtumien yhteiseksi teemaksi oli sovittu yhteinen ravitsemukseen liittyvä teema, jonka nimi oli Terveys Piknic.

Tapahtumissa käyneiltä henkilöiltä kerättiin palautetta lomakkeella. Niitä palautettiin etelän-lännän tapahtumassa 79 kappaletta ja idän-pohjoisen tapahtumassa 277.

⁵⁶ Haastattelu kaupunginkansliassa 24.9.2015.

⁵⁷ Khs 30.1.2012 (100 §)

Hankkeelle myönnettiin innovaatorahastosta rahoitusta 20 000 euroa kaupunginhallituksen päätöksellä 30.1.2012 (100 §). Siitä käytettiin vain 5 345,75 euroa tapahtumista johtuneisiin kuluihin. Muita rahoituslähteitä ei ollut. Hanke anoi uutta saman suuruista rahoitusta vuodelle 2013 sekä käyttämättä jääneen rahan siirtoa, mutta kumpaakaan ei myönnetty.

Arvioinnin tuloksena voidaan todeta, että päätös jättää myöntämättä hankkeelle uutta rahaa vuodelle 2013 ja evätä vuodelta 2012 säästyneiden rahojen siirto vuodelle 2013 oli perusteltu. Hanke ei ollut sen kaltainen, että se olisi juurikaan aikaansaanut uutta käytännön toimintaa. Innovaatorahaston avustuksella toteutettiin jo aikaisemminkin tehtyä toimintaa. Hanke ei myöskään toteuttanut työllistämistä tai elinkeinoperustan lisäämistä. Hanke käytti vain noin 27 prosenttia sille vuodelle 2012 myönnetystä 20 000 euron määrärahasta. Kaksi yleisölle suunnattua terveystapahtumaa pystyttiin siten järjestämään erittäin edullisesti. Hankkeen tuloksia ja vaikutuksia oli pyritty arvioimaan loppuraportissa. Sen sijaan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta on vaikea arvioida näin pienessä hankkeessa. Tapahtumilla tavoitettiin kuitenkin useita satoja kuntalaisia kahdessa terveystapahtumassa. Suurin osa heidän antamasta kirjallisesta palautteesta oli erittäin hyvää tai hyvää.

2.2.7 Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan (Satka)

Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan -hanke toteutettiin vuosina 2008–2013 kaupungin innovaatorahaston myöntämällä varoilla.⁵⁸

Hankkeen taustaa

Helsingin kaupungin vanhusten palvelu- ja virkistyskeskuksissa on vuosittain asiakkaana noin 9 000 helsinkiläistä ikäihmistä. Valtaosalla ikäihmisistä ei ole kotonaan käytössä tietokonetta. Palvelukeskukset ovat pyrkineet järjestämään mahdollisuuksia tietokoneen käyttöön ja käytön opetusta. Sekä tarjolla olevien laitteiden että käyttöopetuksen määrä on kuitenkin riittämätön tarpeeseen nähden.⁵⁹

Myöskään syrjäytyneillä ei ole kotonaan usein käytössä tietokonetta. Sosiaalikeskusten ja asunnottomien sosiaalipalvelujen (Asso) asiakastiloissa asioidessa heillä olisi mahdollisuus käyttää laitteita, jos niissä olisi ko. varustus⁶⁰.

Hankkeen tarkoituksena oli:

⁵⁸ Satka -hankkeen loppuraportti

⁵⁹ Satka -hankkeen loppuraportti

⁶⁰ Satka -hankkeen loppuraportti

Kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, Petri
Jäske ja Kari Roine

- ajanmukaistaa ja laajentaa vanhusten palvelukeskusten, sosiaaliasemien ja asunnottomien palveluyksiköiden asiakastilojen atk-laitteisto ja verkko-yhteydet,
- toteuttaa ikäihmisten ja syrjäytymisvaarassa olevien atk-osaamisen lisäämiseksi laaja koulutus-, tutor- ja vertaistukiohjelma, jolla ehkäistään digitaalista syrjäytymistä,
- selvittää mahdollisuutta tukea dementoiviin sairauksiin sairastuneita ja heidän omaisiaan tietotekniikan keinoin,
- sekä etsiä ratkaisu vanhusten palvelukeskusten pahvisten palvelukeskus-korttien korvaamiseksi sähköiseen tunnistamiseen perustuvalla järjestelmällä.⁶¹

Hanke aloitettiin vuonna 2008 ja sen toteutti sosiaaliviraston vanhusten palvelujen vastuualue. Vanhusten palveluista toimintayksikköinä olivat mukana kymmenen palvelu- ja virkistyskeskusta, omaishoidon toimintakeskukset, palvelutalot ja vapaaehtoistoiminnan keskukset.⁶²

Vuosina 2010–2013 projektissa oli mukana projektin varoin palkattuja määräaikaista kiertäviä atk-opastajia. Projektissa on toiminut myös nuoria palkkatukivaroin atk-opastajina. Toukokuusta 2012 lähtien projektilla on myös ollut maahanmuuttotaustaisten opastukseen palkattu projektivastaava. Kaikkien projektien työntekijöiden työsuhteet olivat määräaikaista ja päättyivät 31.12.2013.⁶³

Palkatut työntekijät ovat järjestäneet atk-opastusta sekä itse, että yhteistyössä palvelukeskusten ja Enter ry:n vapaaehtoisten kanssa. Vapaaehtoisten atk-opastajien koulutuksia on järjestetty yhteistyössä Helsingin yliopiston kehittämis- ja koulutusyksikkö Palmenian ja Helsingin suomenkielisen työväenopiston kanssa.⁶⁴

Valtakunnallisella SeniorSurf-päivällä 8.10.2013 Vanhustyön keskusliitto kaupunginkirjastot, kirjastot kautta maan, suomenkielinen työväenopisto, Arbis, palvelukeskukset ja -talot sekä tietotekniikkajärjestöt järjestivät ikäihmisille suunnattuja luentoja, koulutuksia, atk-opastuksia ja tuote-esittelyitä. Satka-projekti maksoi lehti-ilmoituksen, joka kattoi Helsingin kaupungin eri yksiköiden tilaisuudet, joissa kävi päivän aikana noin 500 asiakasta.⁶⁵

Projektin ja sosiaaliviraston rahoituksella hankittiin yhteensä 110 asiakastietokonetta palvelukeskuksiin, omaishoidon toimintakeskuksiin, palvelutaloihin, sosiaalitoimistoihin, tukiasuntoihin ja maahanmuuttoyksikköön. Samalla hankittiin tietokonepöydät ja asialliset työtuolit suurimpaan osaan yksiköistä. Vuo-

⁶¹ Satka -hankkeen loppuraportti

⁶² Satka -hankkeen loppuraportti

⁶³ Satka -hankkeen loppuraportti

⁶⁴ Satka -hankkeen loppuraportti

⁶⁵ Satka -hankkeen loppuraportti

desta 2012 lähtien hankkeessa on myös toteutettu maahanmuuttajataustaisten atk-opastusta. Vuosien 2012 ja 2013 aikana opastuksia on toteutettu seitsemässä eri kohteessa yhteensä 616.⁶⁶

Pahviset palvelukortit on saatu korvattua omana projektinaan vuosina 2010 – 2011 toteutetulla Palmu – palvelukeskusten asiakkuus- ja tilahallintajärjestelmällä, jonka kautta asiakkaat kirjautuvat palvelukeskustoimintaan ja saavat asiakaskortin. Palvelukeskuksen tilastoinnin asiakassuoritteet siirtyvät Palmusta sähköisesti virallisiin tilastoihin. Yksiköiden tilavaraukset suoritetaan järjestelmän kautta.⁶⁷

Järjestelmä on nyt tuotantokäytössä kaikissa kaupungin palvelukeskuksissa.

Hankkeessa on saatu aikaan pysyvää toimintaa Palmu-järjestelmän luonnilla ja opastustoiminnalla kasvatettua ikäihmisten ja syrjäytyneiden sekä maahanmuuttajataustaisten atk-osaamista. Hanke on toteuttanut rahaston tavoitteita. Hankkeen tuottamia konkreettisia hyötyjä uusien palvelujen, yritysten, työpaikkojen tai muun elinkeinoperustaa vahvistavan toiminnan muodossa on kuitenkin hankala todeta.⁶⁸

Hanke ei ole arvioinut toteutettujen toimenpiteiden tuloksellisuutta eikä vaikuttavuutta.

Hankkeen osalta ei ole käytössä muuta raporttimateriaalia kuin vuoden 2013 väli- ja loppuraportit. Hankkeen osalta pyydettiin raportteja kaupunginkansliasta, mutta sieltä ei sellaisia löytynyt. Loppuraportissa ei kerrota rahan käytöstä muuta, kuin että vuoden 2013 aikana on ollut käytettävissä vuodelle 2013 myönnetty 95 000 euroa ja edelliseltä vuodelta säästyneet 40 000 euroa, eli 135 000 euroa, josta on vuonna 2013 käytetty 122 416,03 euroa.

Hankkeelle on myönnetty varoja vuosien 2008–2013 toimintaan yhteensä 399 050 euroa (173 800 euroa 2008, 38 250 euroa 2009, 52 000 euroa 2010, 40 000 euroa 2011 ja 95 000 euroa 2013).

Koska saavutettuja tuloksia ei voi mitata rahassa ja hankkeeseen käytettyä rahamäärää ei ole tiedossa, hankkeessa saavutettujen hyötyjen ja panostusten suhde ei ole arvioitavissa.

2.2.8 Terve asunnoton hanke 2009–2012

Terveyskeskuksen hallinnoimalle hankkeelle myönnettiin innovaatorahastosta rahoitusta seuraavasti:

⁶⁶ Satka -hankkeen loppuraportti

⁶⁷ Satka -hankkeen loppuraportti

⁶⁸ Satka -hankkeen loppuraportti

- 89 000 euroa kaupunginhallituksen päätöksellä 15.6.2009 § 750
- 144 200 euroa kaupunginhallituksen päätöksellä 21.12.2010 § 1419
- 144 000 euroa kaupunginhallituksen päätöksellä 20.12.2011 § 1389
- 100 000 euroa kaupunginhallituksen päätöksellä 30.1.2012 § 100.

Kokeilun tavoitteena oli vähentää asunnottomien sairastuvuutta ja parantaa Hietaniemenkadun palvelukeskuksen asiakkaiden elämänlaatua ja terveyttä sekä tukea itsehoitokykyä. Lisäksi tavoitteena oli vähentää pitkäaikaisasunnottomuutta löytämällä uusia palveluratkaisuja sekä vähentää asunnottomien ennaltaehkäistävissä olevia päivystyskäyntejä ja sairaalajaksoja.

Vuosi 2011 oli hankkeen kolmas toimintavuosi. Kolmen vuoden aikana hanke on selkeästi löytänyt paikkansa ja vakiintunut keskeiseksi toimijaksi asunnottomien terveystalouden tuottajana ja ennalta ehkäisevän terveystyön tekijänä. Hankkeella on tällä hetkellä kaksi osa-aikaista lääkäriä ja kaksi täysipäiväistä sairaanhoitajaa. Toinen sairaanhoitajista keskittyy yhdessä hankkeen lääkärin ja muiden pitkäaikaisasunnottomien asumispalveluyksiköiden kanssa uuden mobiilin palvelukonseptin luomiseen ja asuntoloiden asiakkaiden ohjaamiseen tavanomaisten terveystalouden piiriin.

Yhtenä keskeisenä komponenttina hankesuunnitelmassa oli kehittää toimintamalli, jossa potilaan tila voidaan kokonaisvaltaisesti arvioida asuntoloissa. Tämän edellyttämä mobiiliyhteyksillä toimiva potilastietojärjestelmä oli saatu käyttöön ja tämän käytöstä kertyneet kokemukset ovat olleet hyvät.

Vuonna 2011 hanke on jatkanut asunnottomille suunnattujen terveystalouden kehittämistä, erityisesti jalkautuvan työn ja mobiilipalvelukonseptin parissa. Painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ ja tavoite kohentaa asunnottomien terveydentilaa ja elämänlaatua, mikä heijastuisi myös akuuttiluonteisten terveystalouden (päivystys ja sairaalahoitojaksot) käytön vähentämisenä. Mainittujen palveluiden lisäksi hankkeessa on pilotoitu hyvällä menestyksellä muun muassa ennaltaehkäisevää jalkahoitoa (asunnottomien joukossa on muun muassa diabeetikkoja ja muita riskiryhmiä) ja yhteistyötä muun muassa jalkautuvan psykiatrian erityishoidon poliklinikan ja A-klinikan kanssa on saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Terveystalouden oli laatinut hankkeesta 47-sivuinen arviointiraportin, mutta siitä ei selviä tarkasti hankkeen rahoitus. Todetaan vain, että innovaatorahastosta on saatu kolmen vuoden rahoitus yhden lääkärin ja lisäsairaanhoitajan palkkaamiseksi hankkeelle. Lisäksi hanketta rahoittivat sosiaali- ja terveystaloudet. Hanketta arvioitiin keväällä 2012 yhteistyökumppaneiden haastatteluilla sekä asiakkaiden haastatteluilla ja kyselylomakkeilla.

Loppuraportissa suositeltiin, että 1) hankkeen tarjoamien tai vastaavia asunnottomille suunnattuja terveystalouksia tulee jatkaa, ja jos mahdollista, laajen-

taa, 2) suunnitelmallisuutta ja systemaattisuutta tulee lisätä hankkeen palveluissa ja niiden kehittämisessä ja 3) asunnottomille sopivista terveystalouksista ja moniammatillisesta yhteistyöstä kertynyttä tietoa tulee analysoida ja hyödyntää. Erilliset tietojärjestelmät aiheuttivat hankkeen aikana tietoturvaongelmia, jolloin tarpeellinen tieto asiakkaista ei välttämättä välittynyt kaikille sitä tarvitseville. Hankkeelle asetettujen tavoitteiden arvioitiin toteutuneen melko hyvin.

Hanke sai 1 500 euron TERVE-SOS -palkinnon Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL). Palkintoraati totesi, että pitkäaikaisasunnottomuuteen kietoutuu monenlaisia ongelmia ja elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. sen vuoksi asunnottomat tarvitsevat yksilökohtaisia, matalan kynnyksen palveluja. Hankkeessa avataan uusia toiminta- ja yhteistyömuotoja sekä terveydenhuoltojärjestelmän sisälle että terveydenhuollon ja sosiaalitoimen välille. Verkostoituminen tapahtuu luonnollisena asiakasyhteistyönä. Etsivä terveydenhuolto on pystynyt tarttumaan moniongelmaisten sairauksiin ennen kuin ne vaativat radikaaleja ja kalliita jatkotoimia, kuten amputointeja.⁶⁹

Hanke loi uutta käytäntöä ja todennäköisesti säästi terveystalouksien kustannuksia ennaltaehkäisevällä erityisasiakkaiden palvelulla. Hanke olisi ehkä jäänyt tekemättä ilman innovaatorahaston lisäpanostusta, jolloin ei olisi saatu luotua uusia toimintatapoja ja palveluita. Hanke ei vaikuttanut elinkeinoperustaan tai luonut uusia työpaikkoja.

2.2.9 Terveellinen kaupunginosa -ohjelma⁷⁰

Herttoniemen peruspiirin alueella toimi vuosina 2008–2011 terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kehittämisohjelma Terveellinen Kaupunginosa (TKO). Ohjelman tavoitteena oli uusien hyvinvointipalveluiden kehittäminen käyttämällä yhtä kaupunginosaa palvelujen koekenttänä. Ohjelmaa käynnistettiin jo vuoden 2007 puolella ja sen johtoryhmässä oli myös sosiaali-, opetus- ja liikuntaviraston edustus. Helsingin kaupungin lisäksi mukana olivat Forum Virium Helsinki, Terveyden edistämisen keskus, Helsingin yrittäjät, Elisa, Lociga, Palmia, Tieto ja VTT. Ohjelman toimintaa arvioitiin osin jo vuoden 2011 innovaatorahastoarvioinnissa. Nyt haluttiin varmistaa loppuarvioinnin teettäminen tähän laajaan ja runsaasti avustusrahoja käyttäneeseen laajaan ohjelmaan.

Ohjelmasta tehtiin vuonna 2009 sen puolivälissä kaupungin Oiva Akatemian toimesta väliarviointi. Ohjelmasta tehtiin myös ulkoinen loppuarviointi. Siitä oli 51-sivuinen 21.12.2011 päivätty kolmihenkinen arviointiryhmän loppuarviointi ohjelman 79-sivuisen loppuraportin liitteenä. Ulkoiseen arviointiin päädyttiin, koska hanke oli laaja ja pitkäkestoinen. Arviointiraportin mukaan ohjelmassa

⁶⁹ <http://www.medi uutiset.fi/uutisarkisto/thl+jakoi+kolme+tervesospalkintoa/>

⁷⁰ Terveellinen kaupunginosa -ohjelman loppuraportti

aloitettiin kaksitoista projektia, joilla oli arvioinnin mukaan mahdollisuus siirtyä pysyväksi käytännöksi operatiiviseen tuotantoon, mikäli niille järjestyy jatkorahoitus. Yksi ohjelman projekti (Aivot kuntoon) ei käynnistynyt.

Projektit olivat seuraavat:

- Päivävuoro baarissa
- Paineet kohdalleen
- Idealinko
- Terveyspysäkki
- Mobile Health
- Terveyskortti Helsinki
- Liikuntavälineitä kirjastoon
- Liikkuva suunhoitoyksikkö Liisu
- Lähiliikuntaolosuhteet
- Harrasteharava
- Innostu! innosta!
- Työyhteisötason liikunnan kehittäminen varhaiskasvatuksessa
- Aivot kuntoon.

Terveellinen kaupunginosa -ohjelman rahoitustoteuman mukaan määrärahojen käyttö oli vuosina 2007–2011 seuraava:

Vuosi	2007	2008	2009	2010	2011
myönnetty	200 000	150 000	300 000	300 000	670 750
käytetty	199 976	150 000	298 869	213 449	602 961

Ohjelma sai kaupunginhallitukselta vielä 30.1.2012 (100 §) määrärahaa 286 000 euroa vuodelle 2012, koska se ei ollut käyttänyt kaikkia rahoja vuonna 2011. Terveyskioski käynnistyi aikataulustaan myöhässä, joten terveyskeskus esitti sen osalta 80 000 euron siirtämistä vuodelle 2012. Liikkuvan hammashoitoyksikön osalta terveyskeskus esitti 206 000 euron siirtämistä vuodelle 2012, koska auton toimitus siirtyi vuoden 2012 puolelle. Muilta osin hanke päättyi vuoden 2011 lopussa. Liikkuva hammashoitoyksikkö -hanke yhdistettiin Terveellinen kaupunginosa -ohjelmaan kaupunginhallituksen päätöksellä 20.12.2010 (1389 §).⁷¹

Sähköinen terveyskortti-projekti voitti Laatualueen vuoden 2011 laatuinnovaatiopalkinnon sarjassa ”Julkinen sektori ja yleishyödylliset yksiköt”. Viisi tuhatta satunnaisesti valittua 45–49 vuotiasta itähelsinkiläistä sai kesällä 2011 kutsun kokeilemaan maksutta internetissä sähköistä terveyskorttia. Heistä 800 otti palvelun käyttöön. Kokeilu koostui sähköisestä terveystarkastuksesta,

⁷¹ Khs 30.1.2012 (100 §)

johon sisältyi kutsu laboratoriokokeeseen (veren sokeri ja veren rasva-arvo) sekä henkilökohtainen terveystarkastus. Järjestelmä arvioi asiakkaan tulosten perusteella hänen riskiään sairastua sokeritautiin ja sydän- ja verisuonisairauksiin. Palvelusta vastasi terveystarkastus, järjestelmästä Medixine Oy ja terveystarkastuksesta Kustannus Oy Duodecim.⁷²

Ohjelman yhteenvedon mukaan ohjelmassa saavutettiin sille vuonna 2008 asetettuja tavoitteita hyvin. Ohjelman yritys yhteistyö ei toteutunut suunnitellussa laajuudessa loppuraportin mukaan. Vastaavissa kehitysohjelmissa kannattaa jatkossa kiinnittää huomiota yritys yhteistyön sitouttamiseen ja aidon yhteistyöhengen rakentamiseen. Hankeideoita on myös syytä koota laajemmin ja arvioida kriittisemmin, jotta vain parhaat ideat siirtyvät pilottivaiheeseen.⁷³ Forum Viriumin mukaan ohjelmassa toteutettiin onnistuneita pilottihankkeita, joiden tuloksia ei ole saatu täysimittaisesti hyödynnettyä johtuen muun muassa kaupungin organisaatiomuutoksista.⁷⁴

Arviointinäkökulmasta ajatellen ohjelmassa näytti olevan ehkä liikaakin erilaisia projekteja. Lisäksi ohjelmaan liitettiin kesken kaiken vielä liikkuva suunhoitoyksikkö -hanke. Koska ohjelma oli laaja ja rahaakin siihen käytettiin yli puoli miljoonaa euroa, ulkoisen arvioinnin laadukas toteuttaminen oli järkevä päätös. Loppuraportti sekä loppuarviointi ovat laajoja asiakirjoja kuten pitääkin olla näin kalliissa ja moniprojektisessa ohjelmassa. Ohjelman projektien vaikutukset liittyivät suurelta osin kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen.

Näkyvin tulos kuntalaisille Terveellinen kaupunginosa -ohjelmasta lienee liikkuva suunhoitoyksikkö Liisu. Palkittu innovatiivinen sähköinen terveystarkastus sai myös medialta huomiota.

2.2.10 Yhteenveto arvioituista hankkeista

Arvioitu hanke	Onko toteuttanut rahaston tavoitetta vahvistaa elinkeino- ja osaamisperustaa ja luonut palveluja, yrityksiä, työpaikkoja tai osiamista? Mitä?	Onko hanke muuttanut käytännön toiminnaksi?	Onko tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta arvioitu suhteutettuna myönnetyn tuen määrään?
ALLI/Kulttuurisen vanhustyön hankkeiden edistäminen	Osittain, luonut osiamista	Osin, tuloksia on hyödynnettävissä	Ei suoranaisesti, mutta panostus on ollut niin pieni, että tuloksia voi pitää hyvänä panostukseen nähden

⁷² <http://www.forumvirium.fi/uutiset/sahkoinen-terveyskortti-vuoden-laatuinnovaatio>

⁷³ Terveellinen kaupunginosa -ohjelman loppuraportti

⁷⁴ Arviointikäynti Forum Virium Helsinkiin 7.10.2015

Kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, Petri
Jäske ja Kari Roine

Antikoagulaatiohoidon omahoidon ja sähköisen hoitopalautejärjestelmän kehittäminen terveys- asemilla	Vain vähän, vahvistanut osaamista.	Osittain.	Ei. Mahdollisesti on hillinnyt kulujen kasvua.
Digitaaliset pelit osana tulevaisuuden elinkeinoperustaa Helsingissä ja Suomessa	Osittain, osaamista	Osittain. Hanke on kehittänyt nuorten pelitoimintaa tukevia nuorisoyöllisiä menetelmiä ja tuottanut digitaalisessa muodossa olevaa opetusmateriaalia, joka on kenen tahansa katsottavissa.	Ei, tuloksellisuuden arviointi ei ole ollut mahdollista, koska mahdolliset tulokset työpaikkojen syntymisen ja toiminnan vakiintumisen muodossa ovat havaittavissa vasta tulevaisuudessa
InnoKusti	Vain vähän, vahvistanut osaamista.	Osittain.	Ei. Osittain palvelun laatu on parantunut ilman lisäkustannuksia.
Mekans – Kansalaisten kampus	Vain vähän, vahvistanut osaamista.	Ei.	Ei.
Ruista ranteeseen – Ote omasta elämästä	Edisti hieman vain kuntalaisten terveystietoutta.	Ei tietoa, onko tapahtumia jatkettu.	Ei. Pienillä kustannuksilla muutama yleisötahtuma.
Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan (Satka)	Osittain, osaamista	Osittain	Ei
Terve asunnoton hanke	Ei suoraan. Loi uusia käytäntöjä hoitaa erityisryhmien terveyttä	Ei tietoa, onko toimintaa jatkettu samassa laajuudessa.	Ei, mutta on arvioitu, että säästettiin terveysmenoissa.
Terveellinen kaupunginosa -ohjelma	Osin. Monta erilaista projektia "hajallaan". Lisäpalveluja luotiin. Yritysyhteistyö enempi "kokeilevaa"	Tuloksia ei ole saatu hyödynnettyä täysimittaisesti.	Ei. Terveysmenoissa tuli säästöjä. Laaja ulkoinen arviointi oli.

3 JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin pääkysymykseen voidaan vastata, että arvioitujen innovaatorahaston hankkeiden perusteella tuloksellisuutta on vaikea osoittaa. Sen sijaan kaikki arvioidut hankkeet toteuttivat vähintään osittain rahaston tavoitetta. Innovaatorahaston panostuksilla oli saatu aikaan arvioiduissa hankkeissa erityisesti erilaisia positiivisia terveyteen liittyviä vaikutuksia, uusia käytäntöjä ja palveluita sekä erilaista osaamista. Hankkeiden muita tuloksia kuten uusien yritysten, työpaikkojen tai muun tulevaisuuden elinkeinoperustaa vahvistavan toiminnan tuloksia, ei voitu osoittaa. Uudehkon peleihin liittyvän hankkeen mahdolliset työpaikkojen syntymistulokset selviävät vasta tulevaisuudessa.

Osa arvioiduista hankkeista oli sen tyyppisiä tai niin pieniä, ettei niissä ollut erikseen vahvistettu osaamisperustaa yhteistyössä korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kuten innovaatorahaston tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan. Lisäksi vain osa arvioiduista hankkeista oli muuttunut joko kokonaan tai osittain uudeksi käytännön toiminnaksi.

Sosiaali- ja terveysviraston yhdistyminen vaikeutti laajan Terveellinen kaupunginosa -ohjelman tulosten käytännön hyödyntämistä. Myöskään yritysyhteistyö kyseisessä projektissa ei toteutunut suunnitellussa laajuudessa. Ohjelmaan oli tehty väli- ja loppuarviointi kuten laajaan ja paljon varoja vievään hankkeeseen on syytä tehdä.

Kun arvioidaan hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta suhteutettuna innovaatorahastosta myönnetyn tuen määrään, niin suurin osa arvioiduista hankkeista ei rahaston tavoitteeseen nähden ole ollut tuloksellisia ja vaikuttavia. Osin arviointia vaikeuttaa se, että suuri osa arvioiduista hankkeista oli rahoitettu aikaisempien, ei niin tiukkojen avustusten myöntämis- ja käyttökriteerien perusteella. Hankkeiden loppuraporteissa ei myöskään pääsääntöisesti arvioitu hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta suhteessa myönnetyn tuen määrään.

Innovaatorahastosta yritetään edelleen hakea rahoitusta virastojen normaali-toimintaan kuuluviin hankkeisiin. Rahoitetuissa hankkeissa yhteistyötä vaikuttaa olevan runsaasti korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa, sillä useissa hankkeissa hallinnoijana on esimerkiksi Aalto-yliopisto, ammattikorkeakoulu tai jopa yksityinen yritys.

Innovaatorahaston toiminnan luonne on muuttunut selvästi viime vuosina

Innovaatorahaston www-sivustoa (www.hel.fi/innovaatorahasto) on kehitetty niin, että hankkeista tiedotetaan jatkossa enemmän Internet-sivujen kautta. Hankkeiden väli- ja loppuraportit viedään rahaston sivuille, mikä lisää määrärahojen käytön avoimuutta. Rahaston rahoittamien hankkeiden laaja kirjo eri teemojen, toimijoiden ja hankekoon osalta voi tuottaa edelleen haasteita rahaston evaluointi- ja hallintaprosesseille. Rahaston prosessit, työkalut ja avustuskriteerit ovat kuitenkin kirkastuneet ja selkiytyneet viime vuosina. Tämä on aiheellisesti johtanut siihen, että rahastosta on nykyisin vaikeampaa saada rahaa hankkeille ja projekteille kuin aikaisemmin. Viime kädessä avustusten myöntäminen perustuu luottamushenkilöharkintaan kaupunginhallituksen päättäessä niistä.

Innovaatorahaston tarkoituksenmukaisuutta on arvioitu vähintäänkin vuonna 2014, kun kaupunginvaltuusto päätti rahaston sääntöjen muutoksista. Samoin kaupunginvaltuusto on useana vuonna päättänyt siirtää rahastoon lisää varoja kaupungin tilinpäätöskäsittelyjen yhteydessä korvaamaan sen avustuksina

myönnettyjä pääomia. Innovaatorahastossa oli jäljellä omaa pääomaa vuoden 2015 lopussa noin 13,6 miljoonaa euroa.

Forum Virium Helsingin toiminta

Haastattelun ja tarkastuslautakunnan arviointikäynnin perusteella voidaan todeta, että Forum Virium Helsingillä on ollut suuri merkitys innovaatioiden syntymiselle kaupungin ja yhteistyökumppaneiden sekä yritysmaailman kanssa erilaisten hankkeiden hallinnoinnissa ja toteuttamisessa. Parhaillaankin yritys on mukana erilaisissa projekteissa ja hankkeissa, joista laajimpia toteutetaan EU:n puite- ja rakennerahastorahoituksella. Haasteeksi koetaan toiminnan pitäminen samansuuntaisena kaupungin oman toiminnan kanssa.

4 TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT

Tarkastuslautakunnan 1. jaosto hyväksyy muistion ja esittää, että aiheesta laaditaan arviointikertomuksen tekstiluonnos.

Arviointia koskevia lisätietoja antavat kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, puhelin 310 36542, Petri Jäske, puhelin 310 43024 ja Kari Roine, puhelin 310 36548.

Jari J. Ritari

Petri Jäske

Kari Roine

JAKELU Tarkastuslautakunnan 1. jaosto

LÄHTEET

Haastattelut ja arviointikäynnit

Tarkastuslautakunnan 1. jaoston arviointikäynti Forum Virium Helsinki Oy
7.10.2015

Kaupunginkansliassa haastateltiin 24.9.2015 talous- ja suunnitteluosaston suunnitteluinsinööriä ja strategiapäällikköä sekä elinkeino-osaston erityis-suunnittelijaa

Sähköpostitiedustelut

Sähköpostitse on pyydetty täydentäviä tietoja joihinkin hankkeisiin innovaatorahastoa hallinnoivalta henkilöltä

Muut lähteet:

AILI/Kulttuurisen vanhustyön hankkeiden edistäminen -hankkeen loppuraportti, Lasipalatsin Mediakeskus Oy 2015

ANTIKO-hankkeen loppuraportti, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden virasto 2014

ANTIKO-hankkeen ulkoinen arviointi, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden virasto 2014

Digitaliset pelit osana tulevaisuuden elinkeinoperustaa Helsingissä ja Suomessa -hankkeen loppuraportti, Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus 2015

Helsingin kaupungin hallituksen pöytäkirja 30.1.2012 (100 §) liitteineen

Eräiden hankkeiden jatkorahoitus innovaatorahaston varoilla. Helsingin kaupungin hallituksen pöytäkirja 15.12.2014 (1325 §) liitteineen

Eräiden hankkeiden rahoitus innovaatorahastosta vuonna 2015. Helsingin kaupungin hallituksen pöytäkirja 8.6.2015 (613 §) liitteineen

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden www-sivu
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveystieteiden-palvelut/muut-palvelut/hankkeet/innokusti/> (1.2.2016)

Helsingin kaupunginvaltuuston pöytäkirjat 19.2.2002 (166 §), 23.6.2010 (172 §), 15.6.2011 (126 §), 13.6.2012 (210 §), 18.6.2014 (242 §) ja 26.11.2014 (363 §)

[Http://www.medi uutiset.fi/uutisarkisto/thl+jakoi+kolme+tervesospalkintoa/](http://www.medi uutiset.fi/uutisarkisto/thl+jakoi+kolme+tervesospalkintoa/)

InnoKusti-hankkeen loppuraportti, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden virasto 2014

Innovaatorahaston internet-sivut (www.hel.fi/innovaatorahasto)

Innovaatorahaston säännöt (kvsto 19.6.2002 § 166 ja 26.11.2014 § 363)

Innovaatorahastosta rahoitettavat hankkeet keväällä 2014. Helsingin kaupungin hallituksen pöytäkirja 12.5.2014 (560 §) liitteineen

Mekans – Kansalaisten kampus -hankkeen loppuraportti, Lasipalatsin mediakeskus Oy 2013

Mekans-hankkeen www-sivu <http://www.mekans.fi/> (24.9.2015)

Ruista ranteeseen – Ote omasta elämästä -hankkeen loppuraportti

Seniorit ja syrjäytyneet atk-aikaan hankkeen loppuraportti, sosiaali- ja terveysvirasto 2014

Terve asunnoton -hankkeen loppuraportti

Terveellinen kaupunginosa -ohjelman loppuraportti

LIITTEET

Arviointiaihe Innovaatorahasto		
Suunnitelman laatija Jari J. Ritari, Petri Jäske ja Kari Roine		Pvm 18.5.2015
Päätös arvioinnista Tarkastuslautakunta 6.5.2015		
Arvioinnin ohjausryhmä Tarkastuslautakunnan 1. jaosto		
Aloittamisaika kesäkuu 2015	Valmistumisaika joulukuu 2015	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Jari J. Ritari, Petri Jäske ja Kari Roine
Arviointiaiheen tausta Kaupunginvaltuuston hyväksymässä strategiaohjelmassa vuosille 2013–2016 on visiona todettu, että Helsinki on maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskus, jonka menestys koituu asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi. Innovatiivisuus liittyy myös strategiaohjelman tavoitteeseen Elinvoimainen Helsinki ja sen alatavoitteisiin ”Suomen yritysmyönteisin kaupunki”, ”Uudistamalla kilpailukykyä” ja ”Tehokkaat ja toimivat tukipalvelut”. Lisäksi on osoitettavissa liityntä tavoitteeseen Demokratia ja osallisuus vahvistuvat ja sen alatavoitteeseen ”Avoin ja osallistava Helsinki”		
Innovaatorahasto perustettiin 19.6.2002 kaupunginvaltuuston päätöksellä (166 §). Rahastolle siirrettiin alkupääomaksi vuoden 2001 tilinpäätöksessä 16,8 milj. euroa. Innovaatorahasto on itsenäisenä taseyksikkönä toimiva rahasto, jonka taloutta koskevat laskelmat (tulos- ja rahoituslaskelma) sisältyvät kaupungin talousarviokirjaan erillisenä osanaan rahoitusosan jälkeen. Lisäksi rahastoa koskevat toteumalaskelmat (tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase) esitetään tilinpäätöskirjassa kohdassa eriytetyt tilinpäätökset.		
Innovaatorahastoa perustettaessa käydyn keskustelun tuloksena hyväksyttiin seuraava toivomusponsi: - Kaupunginvaltuusto edellyttää, että innovaatorahaston varoin pyrittäisiin myös ohjaamaan yritystoiminnan sijoittumista Itä-Helsinkiin.		
Rahastoa perustettaessa hyväksyttiin perustettavalle rahastolle säännöt. Sääntöjen 3 § koskee rahaston varojen käyttämistä ja kuuluu seuraavasti: ”Rahaston varoja käytetään		

rahaston tarkoituksen mukaisten kaupungin toimesta tai yhteistyössä muiden osapuolien kanssa toteutettavien tulevaisuuden elinkeinoperustaa luovien investointihankkeiden ja projektien rahoitukseen.”

Innovaatorahaston sääntöjä muutettiin kaupunginvaltuuston päätöksellä 26.11.2014 (363 §). Sääntömuutos koski rahaston varojen käyttämistä (3 §), joka muutettiin tuossa yhteydessä seuraavaan muotoon: ”Rahaston varoja käytetään rahaston tarkoituksen mukaisten joko kaupungin toimesta tai yhteistyössä muiden osapuolien kanssa toteutettavien tulevaisuuden elinkeinoperustaa ja osaamisperustaa luovien investointihankkeiden ja projektien rahoitukseen. Lisäksi kaupungin Helmessä täsmennetään, että investointirahastosta voidaan myöntää rahoitusta ulkopuolisen rahoituksen vastinrahaksi tai päärahoitusta rahaston tarkoituksen mukaisiin hankkeisiin. Hakija voi olla virasto, tytäryhteisö tai kaupunkikonsernin ulkopuolinen toimija. Kaupunkikonsernin ulkopuolisilla toimijoilla tulee olla yhteistyökumppanina Helsingin kaupungin virasto tai tytäryhteisö. Kaupungin virastot ja tytäryhteisöt voivat toimia itsenäisinä hakijoina. Lisäksi kaupungin internet-sivuilla kerrotaan, että varoja myönnetään vuodeksi kerrallaan, mutta niitä voidaan sitoa useammalle vuodelle. Hankkeissa tuotettu tieto (esimerkiksi paikkatieto) tuotetaan avoimena datana ja julkaistaan Helsinki Region Infosharen (HRI) kautta, mikäli ei sovi muuta.

Rahoituksen sitomisella useaksi vuodeksi tarkoitetaan sitä, että rahastosta myönnetään rahoitus kerralla koko hankkeen toteutusajalle. Näin on pyritty varmistamaan rahoituksen riittävyys hankkeen loppuunsaattamiseksi. Mikäli rahoitusosuutta jää käyttämättä voi hankkeen hallinnoija anoa rahoituksen siirtämistä käytettäväksi seuraavalle vuodelle. Rahoituksen siirtoa tulee anoa erikseen.

Ensimmäiset innovaatorahastosta rahoitettavat hankkeet alkoivat vuonna 2006. Tuolloin rahoitettuja hankkeita oli 13 kpl ja rahoitusta myönnettiin yhteensä noin 1,9 milj. euroa. Vuodesta 2008 alkaen rahoitettujen hankkeiden määrä on lähtenyt kasvuun. Innovaatorahaston vuosittainen käyttö on vuosina 2007–2014 vaihdellut 3,6–4,7 milj. euron välillä. Rahastosta on rahoitettu lähemmäs sataa hanketta vuosien mittaan.

Rahastoa hallinnoidaan kaupunginkansliasta käsin (talous- ja konserniohjausosasto). Rahastossa on vuosittain kaksi hakuaikaa, toinen keväällä (tammikuun loppu) ja toinen syksyllä (elokuun loppu). Hakuajasta on mainittu kaupungin helmessä ja internet-sivuilla. Rahoitusta haetaan valmiilla hakulomakkeella. Hakulomakkeen käytöllä on pyritty saamaan yhteismitallisia hankehakemuksia.

Kaupunginhallitus päättää rahoitettavista hankkeista ja jatkorahoituspäätöksistä. Hankkeiden rahoituspäätökset voivat myös olla ehdollisia, jolloin rahoituksen lopullinen myöntäminen edellyttää esimerkiksi päärahoittajana toimivan tahon rahoitusosuuden varmistumista. Mikäli hanke, jolle rahoitusta on myönnetty, ei ole käynnistynyt kuuden kuukauden kuluessa rahoituspäätöksestä, rahoituspäätös raukeaa ja mahdolliset innovaatorahastosta maksetut varat on palautettava.

Käynnissä olevista hankkeista on toimitettava väliraportit tarkemmin ohjeistetussa aikatau-

lussa. Väli raportin perusteella suoritetaan vuoden ensimmäinen rahoituserä. Väli raportin perusteella arvioidaan hankesuunnitelman ja tavoitteiden toteutumista. Tässä yhteydessä voidaan seuraavien hanke vuosien rahoitusta tarkastella uudelleen, jos hankkeen sisällön tai rahoitusmallin todetaan arvioinnissa muuttuneen oleellisesti alkuperäisestä. Hankkeen päätyttyä tulee hankkeen hallinnoijan toimittaa hankkeesta loppuraportti kuuden kuukauden kuluessa erillisellä loppuraportointilomakkeella.

Taloudellinen näkökulma

Innovaatorahasto on käyttänyt varoja toimintansa aikana 35 miljoonaa euroa. Onnistuessaan tavoitteessaan rahasto tuottaa mahdollisesti suuria taloudellisia hyötyjä uusien työpaikkojen ja verotulojen muodossa.

Asiakas- ja työntekijänäkökulma

Asiakasnäkökulma korostuu, esimerkiksi strategiaohjelman tavoitteena on olla Suomen yritysmyönteisin kaupunki.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

Innovaatorahaston toimintaa arvioitiin vuonna 2011, jolloin tarkastuslautakunta totesi arviointikertomuksessaan seuraavaa:

- Innovaatorahaston toiminnan jatkamisen tarkoituksenmukaisuutta tulee vakavasti harkita. Selkeää näyttöä rahaston tarkoituksen toteutumisesta ei tullut arvioinnissa esille. Koska avustuksia on myönnetty osin puutteellisin perustein, kaupunginhallituksen tulee kiinnittää erityistä huomiota hakemusten perusteisiin ja hankkeiden talousarvioihin. Taloudellisesti merkittävässä ja monivuotisissa hankkeissa tulee tehdä kevyt väliarviointi siitä, onko hankkeella saavutettavissa se tavoite, johon pyritään. Kaikista hankkeista on laadittava loppuarviointi.
- Talous- ja suunnittelukeskuksen (nykyisin kaupunginkanslia) tulee valmistella tarvittavat muutokset innovaatorahaston sääntöihin. Kaupunginhallituksen tulee tarkentaa avustusten myöntämisperusteita sekä tarvittaessa esittää kaupunginvaltuustolle innovaatorahaston sääntömuutokset.

Arviointikysymykset ja aineisto

Arvioinnin pääkysymys on, onko innovaatorahaston toiminta ollut tuloksellista ja toteuttanut rahaston tavoitetta.

Arvioinnin osakysymykset ovat:

- Onko rahaston panostuksilla saatu aikaan positiivisia tuloksia kuten uusia palveluja, yrityksiä, työpaikkoja tai muuta tulevaisuuden elinkeinoperustaa vahvistavaa?
- Onko rahoitettu hankkeita, jotka toteuttavat rahaston tavoitetta ja ovat muuttuneet käytännön toiminnaksi?
- Onko innovaatorahastosta rahoitettujen hankkeiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta arvioitu suhteutettuna myönnetyn tuen määrään (khs:n toive)?
- Onko innovaatorahaston tarkoituksenmukaisuutta harkittu tarkastuslautakunnan vuoden 2011 suositusten mukaisesti?

Arviointiin on suunnitteilla arviointikäynti Forum Virium Helsinkiin, joka saa runsaasti avus-

HELSINGIN KAUPUNKI

TARKASTUSVIRASTO

ARVIOINTIMUISTIO

40(4
0)

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua
arviointikertomuksen vuodelta 2015
(JulKL 6 § 1 mom. 6 ja 8 kohdat)

23.2.2016

Kaupunkitarkastajat Jari J. Ritari, Petri
Jäske ja Kari Roine

tusta innovaatorahastosta.

Rajaukset

Innovaatorahaston rahoittamia hankkeita arvioidaan otannalla niiden suuren määrän
vuoksi.